



MEMÒRIA ANUAL DE GESTIÓ - 2017

parc **natural**  de la **tinença** de **benifassà**

ÍNDEX



1.	INTRODUCCIÓ	4
1.1.	Mapa del Parc Natural de la Tinença de Benifassà	5
1.2.	Descripció General	5
1.3.	Municipis	6
1.4.	Mapa General dels Espais Naturals Protegits de la C.V.	8
1.5.	Normativa	9
1.6.	Figures de Protecció	9
1.7.	Personal	13
1.8.	Composició de la Junta Rectora	13
2.	OBJECTIUS	16
3.	PLA DE PREVENCIÓ I VIGILÀNCIA D'INCENDIS FORESTALS	18
3.1.	Pla de Prevenció	19
3.1.	Mitjans de vigilància	20
3.2.	Incendis forestals	21
4.	PLANIFICACIÓ I GESTIÓ PER A LA CONSERVACIÓ	22
4.1.	Conservació de Fauna	23
4.2.	Conservació d'Hàbitats	29
4.3.	Conservació del Patrimoni Cultural i Etnogràfic	41
4.4.	Adquisició i Millora del Coneixement	45
5.	PLANIFICACIÓ I GESTIÓ PER A LA INTEGRACIÓ SOCIOECONÒMICA	47
5.1.	Programa de Comunicació i Divulgació	48
5.2.	Programa d'Educació Ambiental	52
5.3.	Programa d'Interpretació del Patrimoni	53
5.4.	Programa de desenvolupament Socioeconòmic del Parc Natural	58
5.5.	Planificació i Gestió de l'Ús Públic	58



6.	DIRECCIÓ I ORGANITZACIÓ GENERAL	62
6.1.	Gestió administrativa en l'àmbit del P.O.R.N.	63
6.2.	Relacions i col·laboracions amb diferents organismes	63
6.3.	Expedients administratius	64
7.	FORMACIÓ	65
8.	RESUM ECONÒMIC	67
8.1.	Inversions 2017	68
	ANNEX 1: RESUM D'ACTUACIONS DE LES BRIGADES DEL PARC	69

1. INTRODUCCIÓ

1.1. Mapa del PN de la Tinença de Benifassà

1.2. Descripció general

1.3. Municipis

1.4. Mapa general dels ENP de la CV

1.5. Normativa

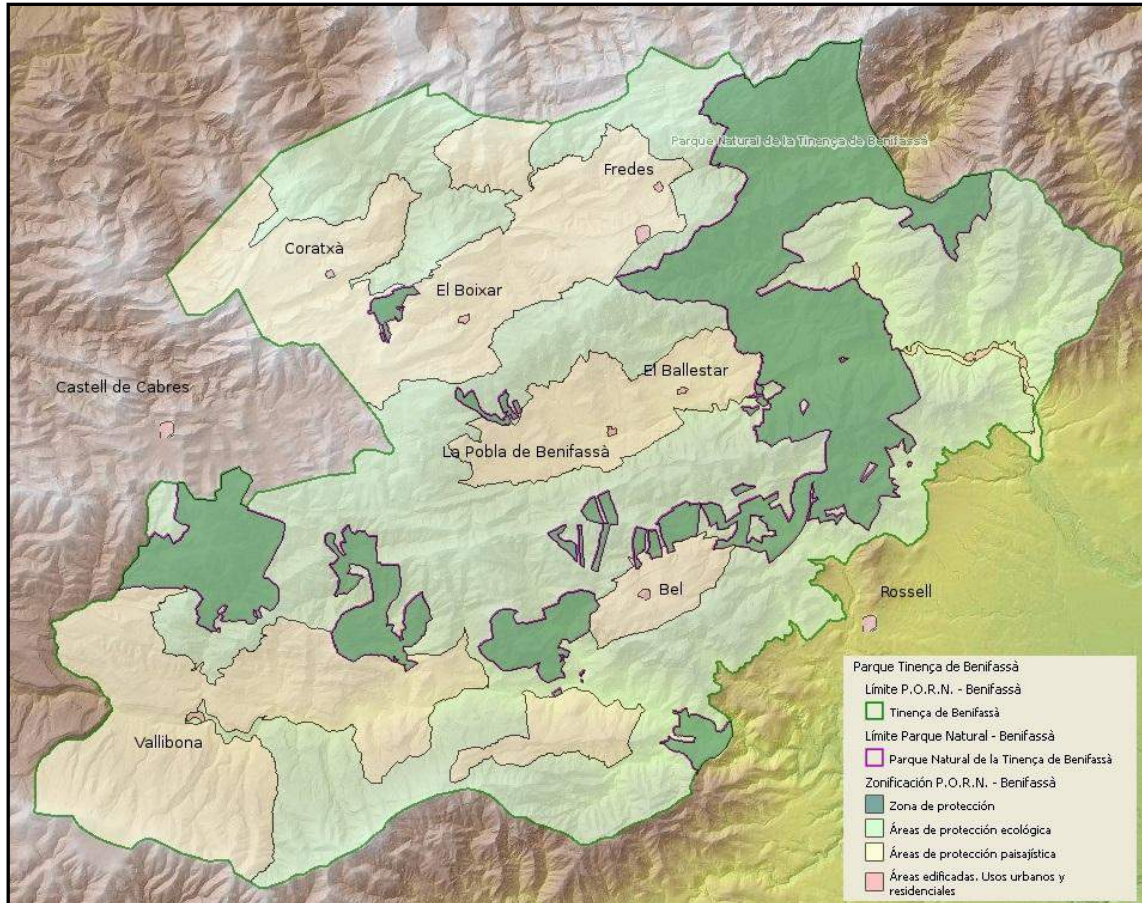
1.6. Figures de Protecció

1.7. Personal

1.8. Composició de la Junta Rectora



1.1. Mapa del Parc Natural de la Tinença de Benifassà



Mapa: Parc Natural de la Tinença de Benifassà
Font: Institut Valencià de Cartografia

1.2 Descripció General

El Parc Natural de la Tinença de Benifassà comprèn 4.967,548 hectàrees que es troben en l'àmbit de la comarca històrica del mateix nom, incloent-hi les poblacions de La Pobla de Benifassà, Coratxà, el Boixar, Fredes, l'Entitat Local Menor del Bellestar (tots aquests inclosos al terme municipal de La Pobla de Benifassà), Rossell, Bel (pertanyent a Rossell), Vallibona i Castell de Cabres.

La Tinença forma part del gran massís dels ports del Beseit, que comparteixen Aragó, Catalunya i la Comunitat Valenciana, en el que conflueixen geogràficament els sistemes muntanyosos de la cadena costanera catalana i del sistema ibèric, donant com a resultat un conjunt de serres abruptes que van des dels 400 fins als 1.300 metres d'altitud.



Aquest relleu accidentat, unit a la baixa productivitat del terreny en l'àmbit agrícola i ramader i a la reduïda densitat de població que històricament ha tingut aquesta zona, ha assegurat la pervivència de grans masses arbrades entre les quals es compten alguns dels més importants carrascars del territori valencià. A pesar que en temps relativament recents alguns d'ells van ser transformats en deveses amb la finalitat d'establir pastures (bovalars) o explotacions forestals, amb la qual cosa es va produir una simplificació estructural del bosc, açò ha acabat derivant en una major diversitat d'ambients que ha permès el desenvolupament de comunitats vegetals de pastures molt interessants.

A més de les grans masses arbrades és important destacar la gran quantitat d'espècies d'especial interès o amb caràcter d'endèmiques que estan presents a l'àmbit del Parc i que han propiciat la declaració de diverses microreserves de flora. Exemples d'aquestes espècies són la *Pinguicula dertosensis* (violeta de font), la *Biscutella fontqueri* (llunetes), l'*Arenaria conimbricensis subsp. viridis* (arenària) o l'*Antirrhinum pertegasii* (conillets blancs). La major part d'aquestes espècies rares es concentren en hàbitats poc accessibles com a penyals o barrancs profunds, com és el cas del barranc del Salt (a Fredes), la mola de la Mitjavila (a Coratxà) i la font de les Roques (a Vallibona), el que ha permès que es troben en bon estat de conservació.

Respecte a la fauna present en el Parc Natural de la Tinença de Benifassà, constituïx una excel·lent mostra relict dels ecosistemes de les muntanyes mitjanes mediterrànies. El grup de vertebrats més divers i el que aporta a la Tinença un major valor a la Comunitat Valenciana és el de les aus, destacant en primer lloc el gran grup de les rapinyaires que nidifiquen a la zona. Per la seua abundància l'espècie animal més representativa del Parc és la cabra salvatge (*Capra pyrenaica subsp. hispanica*).

Aquesta és a més una zona extremadament rica en patrimoni històric, no sols pel ben representat patrimoni arquitectònic religiós, amb exemples de molt d'interès com la Cartoixa de Santa Maria de Benifassà, com també per l'elevat nombre d'elements representatius del món rural i els seus usos tradicionals, principalment edificats en pedra seca, com ara neveres, forns de calç, casetes de pastor, etc.

1.3 Municipis

La comarca històrica de la Tinença de Benifassà, que dóna nom a l'espai protegit, inclou les poblacions de Castell de Cabres, Coratxà, el Boixar, Fredes, el Bellestar, la Pobla de Benifassà i Bel. Actualment Coratxà, el Boixar, Fredes i l'Entitat Local Menor del Bellestar es troben englobats en el municipi de la Pobla de Benifassà, i Bel pertany a Rossell, que al seu torn aporta part del seu terme municipal al Parc Natural. Tot aquest territori està adscrit a la comarca del Baix Maestrat. D'altra banda, a causa de la proximitat geogràfica i a les similituds geomorfològiques i naturals, part del Parc Natural de la Tinença de Benifassà s'estén pel terme municipal de Vallibona, en la comarca dels Ports.

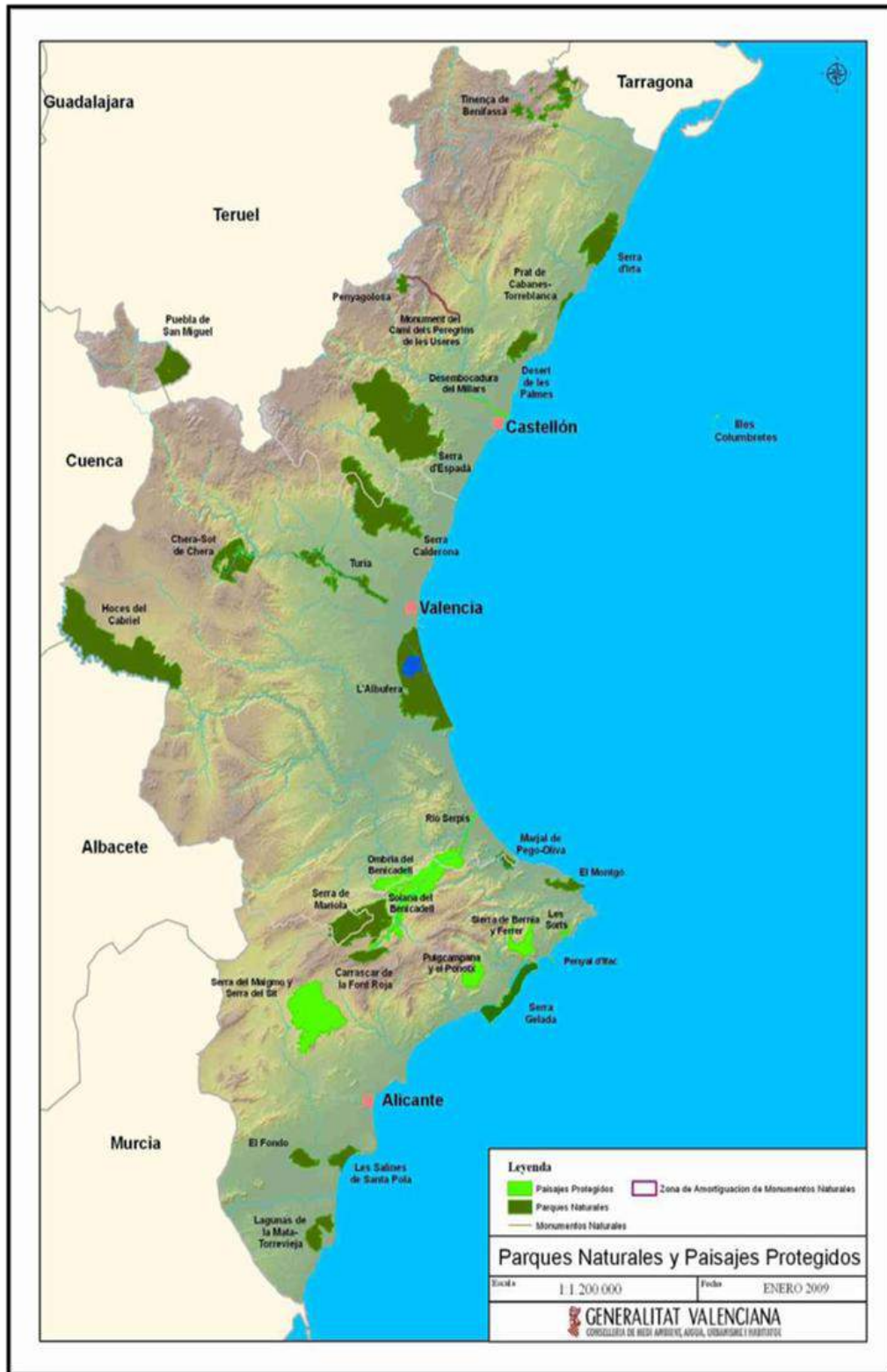


	Superfície terme municipal	Nivell d'inclusió en el PORN	Nombre d'habitants	Densitat poblacional (hab/km²)
Castell de Cabres	30,7 km ²	Parcial	17	0,55
Pobla de Benifassà	136 km ²	Total	203	1,49
Rossell	91,4 km ²	Parcial	987	10,79
Vallibona	74,9 km ²	Total	77	1,02

Taula: resum de la informació municipal rellevant.
Font: INE, padró municipal d'habitants 2017



1.4 Mapa General d'Espais Naturals Protegits de la C.V.



Mapa: Parcs Naturals i Paisatges Protegits de la Comunitat Valenciana

Font: Generalitat Valenciana, Conselleria d'Agricultura, Medi Ambient, Canvi Climàtic i Desenvolupament Rural



1.5 Normativa

- Llei 11/1994, de 27 de desembre, d'Espais Naturals Protegits de la Comunitat Valenciana.
- Decret 57/2006, de 28 d'abril, del Consell, pel qual s'aprova el Pla d'Ordenació dels Recursos Naturals (PORN) de la Tinença de Benifassà.
- Decret 70/2006, de 19 de maig, del Consell, de declaració del Parc Natural de la Tinença de Benifassà.
- Orde de 29 d'abril de 2008, de la Conselleria de Medi Ambient, Aigua, Urbanisme i Habitatge, per la qual s'acorda iniciar el procediment d'elaboració i aprovació del Pla rector d'Ús i Gestió del Parc Natural de la Tinença de Benifassà.
- Orde de 19 de novembre de 2008, de la Conselleria de Medi Ambient, Aigua, Urbanisme i Habitatge, per la qual es regula la recol·lecció de bolets i altres fongs en l'àmbit territorial del Lloc d'Interès Comunitari Tinença de Benifassà, Turmell i Vallivana.

1.6 Figures de protecció

- Parc Natural de la Tinença de Benifassà.

La Generalitat, en l'exercici de les seues competències en matèria de medi ambient, va promulgar la Llei 11/1994, de 27 de desembre, de la Generalitat, d'Espais Naturals Protegits de la Comunitat Valenciana. En ella s'estableix la figura de Parc Natural com especialment indicada per a la protecció d'espais naturals valuosos en forma compatible amb l'ús sostenible dels recursos naturals en els sectors forestal, ramader, cinegètic, agrícola i de serveis, així com amb l'exercici d'una important funció social en l'estudi, l'ensenyança i el gaudi ordenat dels valors ambientals i culturals.

El concepte de Parc Natural és, per tant, especialment adequat per a la gestió d'aquells espais naturals que, com en el cas de la Tinença de Benifassà, es caracteritzen per uns valors ambientals i paisatgístics únics que s'han configurat històricament en estreta interacció amb l'activitat humana del medi rural, principalment en els àmbits forestal, ramader i cinegètic. D'acord amb açò, es va aprovar el Decret 70/2006, de 19 de maig, del Consell, de declaració del Parc Natural de la Tinença de Benifassà.

- Lloc d'Interès Comunitari (LIC) de la Tinença de Benifassà, Turmell i Vallivana

Per la Directiva 92/43/CEE del Consell, de 21 de maig de 1992, relativa a la conservació dels hàbitats naturals i de la fauna i flora silvestres, coneguda com a "Directiva d'Hàbitats", els estats membres es comprometen a contribuir a garantir la conservació de la biodiversitat mitjançant la conservació dels hàbitats naturals. Per a això es va crear la Xarxa Natura 2000,



una xarxa ecològica de zones d'especial protecció composta per llocs que alberguen hàbitats d'interès comunitari.

El 10 de juliol de 2001, per Acord del Govern Valencià es va proposar el Lloc d'Interès Comunitari de la Tinença de Benifassà, Turmell i Vallivana, ES5233001, amb una superfície de 49.597,86 ha que comprèn els municipis de Morella, Herbès, Castell de Cabres, la Pobla de Benifassà, Vallibona, Rossell, Canet lo Roig, Xert i Catí.

- Lloc d'Interès Comunitari de la regió Biogeogràfica Mediterrània

Per la decisió de la Comissió Europea 2006/613/CE, de 19 de juliol de 2006, en la que s'adopta de conformitat amb la Directiva 92/43/CEE del Consell, la llista de Lloc d'Interès Comunitari de la regió Biogeogràfica Mediterrània.

- Zona d'Espcial Protecció per a les Aus (ZEPA).

A fi de conservar les aus europees el Consell de la Unió va aprovar la Directiva 79/409/CEE, de 2 d'abril de 1979, relativa a la conservació de les aus silvestres, coneguda com a Directiva d'Aus. L'objectiu general és assegurar la protecció eficaç de totes les aus que viuen en estat silvestre en els estats membres, per mitjà de la protecció, conservació, restauració i creació dels hàbitats necessaris perquè les seues poblacions puguen persistir al llarg del temps, així com per mitjà de la regulació de les pràctiques de captura i del comerç d'aquelles espècies que tradicionalment han sigut considerades com a cinegètiques. Per a aconseguir aquest objectiu, els estats membres de la Unió Europea tenen l'obligació de designar com a Zona d'Espcial Protecció per a les Aus (ZEPA) els territoris més adequats en número i superfície per a garantir la conservació de les espècies incloses en l'annex I de la Directiva d'Aus.

D'acord amb açò, per l'Acord del Consell de 9 de maig de 2000, es proposa com ZEPA la zona denominada Tinença de Benifassà, Serres del Turmell i Vallivana amb una superfície de 49.862,4 ha. Per mitjà de l'Acord de 5 de juny de 2009, del Consell, d'ampliació de la Xarxa de Zones d'Espcial protecció per a les aus (ZEPA) de la Comunitat Valenciana, aquesta zona passa a denominar-se de L'Alt Maestrat, Tinença de Benifassà, Turmell i Vallivana, ES0000465, veient-se incrementada la seua superfície fins a les 96.483,61 ha.

- Microreserves de Flora.

La Comunitat Valenciana és una zona d'elevada riquesa i singularitat florística que en el seu territori alberga més de dues-centes cinquanta espècies de plantes vasculares endèmiques. Gran part d'aquesta flora vascular rara, endèmica o amenaçada valenciana posseïx una distribució peculiar, apareixent en micropoblacions distribuïdes en xicotets fragments per tot el territori. Sovint, les espècies d'interès convergeixen en microhàbitats de sòls especials, afectats per la salinitat, la inundació, la verticalitat o altres caràcters inusuals. Açò planteja importants dificultats de gestió, ja que el que ha de proveir-se de protecció no és l'espècie ni l'espai natural, sinó un escaló intermedi; la comunitat vegetal de dimensió reduïda. Abans



d'avançar en la creació d'una figura com la comunitat vegetal protegida, és necessari establir una xarxa prou representativa d'aquests tipus de vegetacions que permeta realitzar un adequat seguiment tècnic i científic.

Per a això, a través del Decret 218/1994, s'escometa la implantació d'una xarxa de parcel·les de seguiment tècnic i científic el manteniment de la qual comporta establir algunes limitacions d'ús i normes de gestió.

Aquestes parcel·les de xicoteta extensió, menys de 20 hectàrees, són les microreserves de flora i contenen una elevada concentració de plantes rares, endèmiques, amenaçades o d'elevat interès científic.

En l'àmbit del Pla d'Ordenació de Recursos Naturals de la Tinença Benifassà es localitzen tretze microreserves de flora.

Microrreserva	Terme Municipal	Parc Natural
Salt del Robert	Pobla de Benifassà	Sí
Font de l'Ombria	Pobla de Benifassà	Sí
Punta de Solà d'en Brull	Pobla de Benifassà	Sí
Pouet de Fèlix	Pobla de Benifassà	Sí
Tossal de Mitjavila	Pobla de Benifassà	No
Mas del Peraire	Pobla de Benifassà	Sí
Carrascar del Mas de Peraire	Pobla de Benifassà	Sí
Cresta del Turmell	Vallibona	No
Molí de la Torre	Vallibona	No
Molí de l'Abat	Pobla de Benifassà	No
Portell de l'Infern	Pobla de Benifassà	Sí
Racó dels Presseguers	Pobla de Benifassà	Sí
Tossal d'en Cervera	Pobla de Benifassà	Sí

Taula: Llistat de microrreserves dins del PORN.

Font: elaboració pròpia.

- Reserves de fauna

El Decret 32/2004, de 27 de febrer, del Consell de la Generalitat, pel qual es crea i regula el Catàleg Valencià d'Espècies de Fauna Amenaçades i s'estableixen categories i normes per a la seua protecció; l'article 12 crea la figura de Reserva de Fauna. La finalitat de la dita figura és la de dotar d'un règim de protecció específic a aquells espais de relativa poca extensió que continguen poblacions excepcionals d'espècies de fauna silvestre, alberguen temporalment a algunes d'aquestes en fases vitals crítiques per a la seua supervivència o siguen objecte de treballs continus d'investigació. D'acord amb açò, per l'Ordre de 22 de febrer de 2005, de la



Conselleria de Territori i Habitatge, es declaren quatre reserves de fauna a la Comunitat Valenciana, es declara la reserva de fauna del Mas del Peraire per a la protecció de la palometra isabelina (*Graellsia isabellae*) i de les rapinyaires en general. Així mateix, per l'Orde de 23 de novembre de 2006 de la Conselleria de Territori i Habitatge es declara la Reserva de Fauna del Barranc del Salt del Robert, en la Pobla de Benifassà. La reserva consta de 38 hectàrees i es declara amb l'objecte de protegir la població de carranc de riu autòcton (*Austropotamobius pallipes*).

- Reserva Natural Fluvial del riu Sénia

Per resolució de 2 de desembre de 2015, de la Direcció General de l'Aigua, per la qual es publica l'Acord del Consell de ministres de 20 de novembre de 2015, es declaren determinades reserves naturals fluvials, entre elles la del riu Sénia.

Té una longitud de 2,7 km, i mereix una especial protecció pel fet que constituïx un exemple representatiu dels rius mineralitzats de baixa muntanya mediterrània pertanyents a la demarcació hidrogràfica del Xúquer. El llit de domini públic hidràulic a penes experimenta pressions antròpiques, presentant per tant nul·la o escassa alteració dels seus processos naturals. El règim hidrològic és pluvial mediterrani, estacional, amb trams permanents, i sense alteració, condicionat per la irregularitat de les precipitacions i la torrencialitat del règim de cabals. El curs del riu, confinat i sinuós, discorre per un congost rocós de gran valor paisatgístic i faunístic, que es caracteritza per travessar una zona càrstica i presenta un llit constituït per cantells i grans blocs de pedra. Açò dota al riu d'una gran diversitat en la seua estructura longitudinal, amb bots, tolls, ràpids, revolts, grades, taules i rampes, la qual cosa configura una variada i singular morfologia. Les riberes estan ocupades majoritàriament per vegetació zonal, amb escasses formacions ripàries, entre les que es compten algunes salzedes negres amb fleixos dispersos. El sistema fluvial constituïx un hàbitat potencial de múltiples espècies que poden ser essencials per al procés de diagnòstic de l'estat de les masses d'aigua, i constituïx un hàbitat important per al manteniment de les poblacions de peixos autòctons de corrents ràpids propis de la zona, permetent la seua reproducció i creixement. Tant la continuïtat longitudinal com a transversal estan inalterades.

- Estació Biològica del Mas del Peraire

Mitjançant la Resolució de 14 d'agost de 1998, de la Direcció General per al Desenvolupament Sostenible, es declara refugi de caça els terrenys inclosos en la finca del Mas del Peraire, propietat de la Fundació Enriquer Montoliu, al terme municipal de La Pobla de Benifassà, amb una extensió de 212 hectàrees. En aquest refugi de caça, i a fi d'assegurar la conservació de les espècies de fauna, està prohibit l'exercici de la caça. No obstant això, quan hi haja raons d'orde biològic, tècnic o científic que aconsellen la captura o reducció de determinats exemplars, es podrà concedir l'oportuna autorització i fixar les condicions aplicables en cada cas.



1.7 Personal

Durant el 2017 l'equip del Parc Natural va constar de:

- **Un director-conservador.**
- Equip de promoció i divulgació, compost per **un guia mediambiental.**
- Equip de conservació i manteniment, compost per **dos brigades** amb un total de **2 capatassos i 5 peons.**

1.8 Composició de la Junta Rectora

El Decret 70/2006, de 19 de maig, del Consell, de declaració del Parc Natural de la Tinença de Benifassà, crea la Junta Rectora del Parc Natural de la Tinença de Benifassà, adscrita a la conselleria competent en matèria de medi ambient, com a òrgan col·legiat consultiu, col·laborador en la gestió de l'espai protegit. També s'estableix que la Junta Rectora té el caràcter d'òrgan assessor, consultiu, representatiu i de participació, canalitzant, així mateix, les iniciatives gestores de les administracions, els propietaris i els col·lectius públics i privats directament relacionats amb els objectius del Parc en els àmbits administratiu, econòmic, social i cultural.

La Junta Rectora del Parc Natural de la Tinença de Benifassà es compon dels membres següents:

El conseller competent en matèria de medi ambient, en la seua condició de president nat de la Junta Rectora.

El president de la Junta Rectora.

El director-conservador del Parc Natural, que actuarà com a secretari.

Un representant de la Secretaria Autonòmica de Medi Ambient i Canvi Climàtic, de la Conselleria d'Agricultura, Medi Ambient, Canvi Climàtic i Desenvolupament Rural.

Un representant de la Conselleria d'Educació, Investigació, Cultura i Esport.

Un representant de la Secretaria Autonòmica d'Agricultura i Desenvolupament Rural, de la Conselleria d'Agricultura, Medi Ambient, Canvi Climàtic i Desenvolupament Rural.

Un representant de la Conselleria d'Habitatge, Obres Públiques i Vertebració del Territori.



Un representant de la Direcció General de l'Agència de Seguretat i Resposta a les Emergències, de la Conselleria de Presidència.

Un representant de la Conselleria d'Economia Sostenible, Sectors Productius, Comerç i Treball.

Un representant de la Secretaria Autonòmica de l'Agència Valenciana de Turisme, de la Conselleria de Presidència.

Un representant de la Diputació Provincial de Castelló.

Un representant de la Confederació Hidrogràfica del Xúquer.

Un representant per cada un dels ajuntaments de Castell de Cabres, la Pobla de Benifassà, Rossell i Vallibona.

Un representant de l'Entitat Local Menor d'El Bellestar.

Un representant del grup d'acció local Associació per al desenvolupament Integral dels Ports-Maestrat (PORTMADER), designat per aquesta entitat.

Un representant de la Federació d'Associacions de Veïns de la Comunitat Valenciana, designat per aquesta entitat.

Un representant de la Federació d'Esports de Muntanya i Escalada de la Comunitat Valenciana, triat per la dita entitat.

Un representant de les associacions excursionistes amb domicili social en l'àmbit territorial de la Comunitat Valenciana que exerceixen activitats en la zona, amb caràcter rotatori biennal, triat per les dites entitats de Castelló de comú acord entre elles.

Un representant de la Universitat Jaume I de Castelló, designat per la dita entitat acadèmica.

Dos representants de les associacions conservacionistes que exerceixen activitats en la zona, amb caràcter rotatori biennal, triat per les dites entitats de comú acord entre elles.

Un representant, amb caràcter rotatori biennal, de les societats de caçadors dels municipis del Parc Natural, triat per les dites societats de comú acord entre elles.

Un representant de la Reserva Nacional de Caça dels Ports de Beseit.

Un representant, amb caràcter rotatori biennal, de les societats de pescadors o entitats esportives que gaudeixen de l'aprofitament dels tancats de pesca en la zona, triat per les dites entitats de comú acord entre elles.

Dos representants dels propietaris privats de terrenys en el Parc Natural, amb caràcter rotatori biennal, triats per aquests de comú acord entre ells.



Un representant de la Fundació Enrique Montoliu.

Dos representants de les organitzacions sindicals més representatives en l'àmbit territorial de la Comunitat Valenciana, triats per les dites organitzacions.

En 2017 la reunió de la Junta Rectora es va celebrar el 22 de juny a les 16.30 hores en el local de les antigues escoles de Castell de Cabres.

2. OBJECTIUS



Durant l'exercici de 2017 han sigut objectius estratègics de gestió del Parc els següents:

- Suport als municipis en les seues iniciatives de conservació del medi ambient.
- Protegir i conservar el patrimoni cultural associat als valors paisatgístics i/o ambientals característics d'aquest espai natural a través d'actuacions de:
 - Manteniment de la xarxa de sendes tradicionals.
 - Millora de les infraestructures tradicionals de l'aigua.
 - Manteniment i recuperació de murs de pedra seca.
- Adquisició i millora del coneixement a través de l'inventari dels recursos naturals i culturals per a la seua inclusió en la base de dades del Parc Natural.
- Fomentar i organitzar activitats d'ús públic emmarcades en la línia d'interpretació del territori i valoració d'aquest.
- Dinamitzar la comunicació i la divulgació del Parc Natural i dels seus valors a través de campanyes específiques, jornades, fires, cursos de formació, publicacions, etc.
- Difusió del projecte de senyalització del Parc per mitjà de la realització de rutes interpretatives de les rutes oficials del Parc.
- Fomentar la participació en el programa d'Educació Ambiental del Parc Natural, *Escoles al camp*.
- Dinamitzar les col·laboracions amb la població per a fomentar un desenvolupament local i/o en activitats directament relacionades amb la conservació d'espècies o hàbitats.
- Impulsar les actuacions emmarcades en el programa d'equipaments i correcció d'impactes derivats de l'ús públic.
- Execució de treballs relacionats amb la prevenció d'incendis i manteniment d'àrees tallafocs.
- Realització de treballs de gestió biològica d'eliminació d'espècies al·lòctones, restauració de punts d'aigua, etc.
- Col·laboració amb altres serveis de la Conselleria: seguiment de la població de carranc autòcton, col·locació de trampes de plagues, treballs al viver de Forn del Vidre, etc.

3. PLA DE PREVENCIÓ I VIGILÀNCIA D'INCENDIS FORESTALS

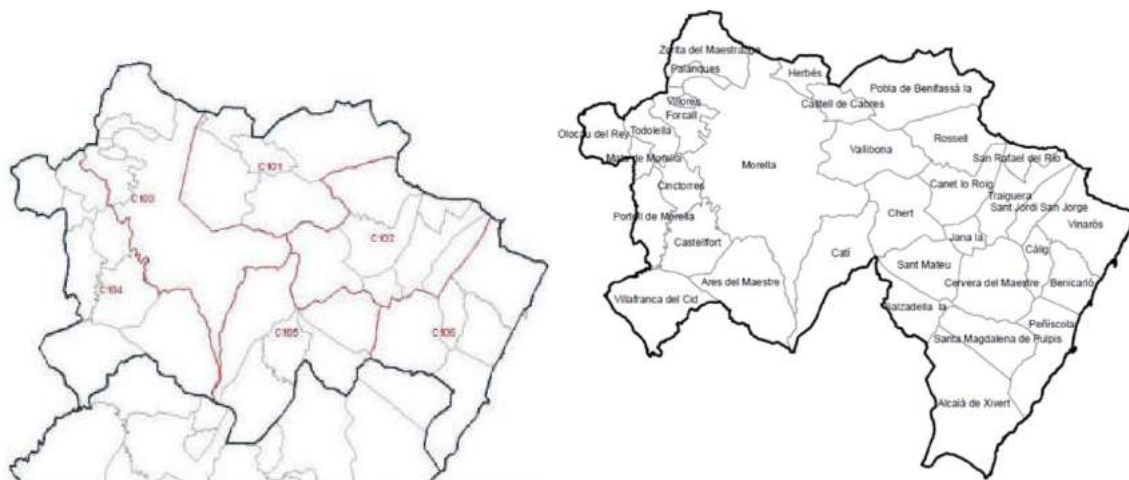
3.1. Pla de prevenció d'incendis

3.2. Mitjans de vigilància

3.3. Incendis forestals

El Parc Natural de la Tinença de Benifassà compta amb un Pla de Prevenció d'Incendis Forestals aprovat per Resolució de 14 de febrer de 2011 del conseller de Medi Ambient, Aigua, Urbanisme i Habitatge.

Per altra banda dir que la Generalitat disposa d'un Pla de Vigilància d'Incendis que regula i coordina els mitjans destinats a la vigilància i detecció dels incendis forestals a la Comunitat Valenciana. Dita pla està vigent els 365 dies de l'any i és revisat anualment; depèn de la Direcció General de Prevenció d'Incendis, de la Conselleria d'Agricultura, Medi Ambient, Canvi Climàtic i Desenvolupament Rural.



Mapa: distribució de les unitats de prevenció dins de la delimitació de Sant Mateu.
Font: Generalitat Valenciana

3.1. Pla de prevenció d'incendis

El document íntegre del Pla de Prevenció d'Incendis Forestals pot examinar-se en format digital en la pàgina web de la Conselleria d'Agricultura, Medi Ambient, Canvi Climàtic i Desenvolupament Rural:

<http://www.agroambient.gva.es/web/prevencion-de-incendios/planes-de-prevencion-de-incendios-forestales-de-la-red-de-espacios-naturales-protegidos/>



3.2 Mitjans de vigilància

Els mitjans que intervenen en la vigilància i detecció dels incendis forestals la zona de l'àmbit del PORN de la Tinença de Benifassà són nombrosos i la gestió d'aquests es realitza en distints àmbits, tant territorials com competencials.

A. Mitjans de vigilància mòbil.

-Unitats *de prevenció d'incendis forestals*. Són unitats de prevenció d'incendis forestals dependents de la Conselleria d'Agricultura, Medi Ambient, Canvi Climàtic i Desenvolupament Rural. Hi ha diferents tipologies d'unitats en funció del mitjà empleat per a la vigilància i la composició de vigilants per unitat.

--Unitat de prevenció ordinària. Estan formades per un operari i dotades d'un vehicle tot terreny, així com de tot el material necessari per a la vigilància i les comunicacions. Les seues principals funcions són la informació d'usos del foc a usuaris, la vigilància directa del territori, la dissuasió d'actuacions perilloses, i puntualment d'extinció de conats. Les unitats de prevenció ordinàries que actuen en l'àmbit del Parc Natural de la Tinença de Benifassà són UPC 101, UPC 102 i UPC 601 (amb eixida des de Vinaròs i composta d'un coordinador i personal voluntari).

--Unitat motoritzada. Són unitats formades per tres operaris. La unitat motoritzada que actua en el Parc Natural de la Tinença de Benifassà és la UPM.C701.

--Unitat de prevenció polivalent. Són unitats formades per un operari i tres o quatre voluntaris. Estan dotades amb un vehicle tot terreny així com de tot el material necessari per a les comunicacions i la vigilància. Les seues principals funcions són la informació als usuaris, la vigilància directa del territori i la dissuasió d'actuacions perilloses. Es distribueixen en dos equips; un en el vehicle i un altre a peu.

La unitat de prevenció polivalent UPP.C601, amb eixida des de Vinaròs, actua en l'àmbit del Parc Natural de la Tinença de Benifassà.

-*Brigades rurals d'emergència*. Al Parc Natural de la Tinença de Benifassà actuen durant tot l'any la BRE de Morella i la de Bellestar. A més, com a reforç, de juliol a setembre es compta també amb la BRE de Xert.

-*Guàrdia civil*. En qualsevol nivell d'alerta està previst que es cobreixca la ruta C1.01.1-2 i la C1.02.1-2.



-*Agents mediambientals*. Els agents mediambientals treballen en tres torns al llarg del dia: matí (de 8.00 a 15.00), vesprada (de 15.00 a 23.00) i nit (de 22.00 a 8.00). Durant l'horari de treball cada agent mediambiental actua preferentment en la comarca a què se li haja assignat però quan per necessitats del torn no hi ha suficients agents poden treballar en una comarca diferent sempre que estiga en la mateixa zona operativa.

B. Mitjans de vigilància fixos.

- *Observatoris forestals*. Els mitjans de vigilància fixos que depenen de la Direcció General de Prevenció d'Incendis, de la Conselleria d'Agricultura, Medi Ambient, Canvi Climàtic i Desenvolupament Rural se situen en zones de màxima visibilitat. Les seues principals tasques són les de detecció d'incendis i servir d'enllaç en la xarxa de comunicacions. Són punts vitals entorn dels quals es desenvolupen les labors de prevenció en cada zona. Els observatoris forestals que tenen visibilitat sobre el Parc Natural són el de Fredes (Pobla de Benifassà), i el del Turmell (Xert).

3.3 Incendis forestals

El dia 12 de gener es va produir un incendi al paratge del Mas del Retor amb una superfície cremada de matoll i cultius inferior a 1 hectàrea.

4. PLANIFICACIÓ I GESTIÓ PER A LA CONSERVACIÓ

4.1. Conservació de Fauna

4.2. Conservació d'Hàbitats

4.3. Conservació del Patrimoni Cultural i Etnogràfic

4.4. Adquisició i Millora del Coneixement



4.1. Conservació de Fauna

a. Centre de Recuperació de Fauna del Forn del Vidre.

L'equip del Parc Natural de la Tinença de Benifassà manté un intercanvi d'informació amb el Centre de Recuperació de Fauna del Forn del Vidre de la Conselleria d'Agricultura, Medi Ambient, Canvi Climàtic i Desenvolupament Rural, amb l'objectiu d'aconseguir una gestió de l'ús públic compatible amb la conservació de la fauna, principalment de les aus rapinyaires. Des de l'esmentat centre de recuperació s'han realitzat diferents activitats de control de poblacions d'espècies de fauna d'interès, tals com:

- Cens de la població nidificant de **voltor comú** (*Gyps fulvus*):
140 parcelles - **86** polls
- Cens de la població nidificant d'**aufrany** (*Neophron percnopterus*):
2 parcelles - **2** polls
- Cens d'aus hivernants a l'embassament d'Ulldecona:
1 agró blau (*Ardea cinerea*)
3 corbs marins grossos (*Phalacrocorax carbo*)



Foto: voltors comuns
Font: arxiu del PN

b. Equip de Seguiment de Fauna Amenaçada de la Comunitat Valenciana.

1. Pla d'Acció per a la Conservació del cranc de riu autòcton (*Austropotamobius pallipes*)

El Centre de Recuperació de Fauna del Forn de Vidre disposa d'una bassa que es va aprofitar per a intentar mantenir un reservori d'exemplars, tal com disposa el pla de gestió de la reserva de fauna del Barranc del Salt. Disposava de molt pocs reproductors, ja que es van extraure de les poblacions properes i s'ha produït una sostracció d'exemplars, passant d'un estoc mínim de 23 mascles i 42 femelles en 2012 a uns pocs exemplars en 2013 i 2014, sense haver apreciat cap indicatiu de mortalitat ni haver observat restes, per la qual cosa no es descarta un possible acte vandàlic.

Durant 2015 i 2016 es va tornar a reposar la bassa (compartimentada per a tractar de millorar el maneig) amb alguns exemplars subadults i juvenils procedents de l'Hontanar (València), si bé va haver-hi en 2017 una mortalitat total, morint totes les femelles amb ous. L'afanomicosi va ser descartada després de les anàlisis realitzades pel CSIC (Real Jardí Botànic de Madrid), per la qual cosa durant l'estiu del 2017 es va tornar a fer una xicoteta recol·lecció de crancs per a la bassa (22 femelles del Salt, 18 mascles de l'Hontanar i 16 femelles i 1 mascle del Gorg), si bé la major part de les femelles són de xicoteta grandària i serà a l'hivern del 2018 - 2019 quan la producció pugui començar a ser significativa, encara que haja d'utilitzar-se de "recria". Es pretén realitzar una aportació de puces d'aigua (*Daphnia*) a l'hivern, com es fa en altres centres de cria com Rillo de Gallo (Guadalajara) o l'Hontanar, que pot facilitar l'alimentació dels juvenils eixits de l'ou.

Els punts dins del PORN en els quals s'han realitzat soltes han sigut:

Lloc	Personal	Data	Nº	Talla i procedència
Molí Joaquim (Coratxà)	CCEDCV / CRF Forn Vidre / PN	Jul-17	200	0+ Hontanar
Balsa Forn Vidre	CCEDCV / CRF Forn Vidre	Jul-17	18	1+ - 2+ - 3+ Hontanar
Balsa Forn Vidre	CCEDCV / CRF Forn Vidre	Jul-17	22	0+ - 1+ Salt (hembras)
Balsa Forn Vidre	CCEDCV / CRF Forn Vidre	Ago-17	17	1+ - 2+ Gorg (hembras)
Cèrvol (Vallibona)	CCEDCV / CRF Forn Vidre / AM	Jul-17	160	0+ Hontanar

Taula: alliberaments de crancs durant 2017. Personal: A.M. = agents mediambientals; CRF = Centre de Recuperació de Fauna; CCEDCV = Centre de Conservació d'Espècies d'Aigua Dolça de la Comunitat Valenciana; PN = Parcs Naturals.

Talles: 0+, nascuts el 2017; 1+, nascuts el 2016; 2+, nascuts al 2015.

Font: Informe d'actuacions de conservació del cranc de riu 2017.

Direcció General de Medi Natural i Avaluació Ambiental

Les poblacions establides en l'àmbit del PORN en 2017 són:

Lloc	Última revisió	Presència	Ocupació
CRF Forn Vidre (Bassa)	2017	SÍ-BASSA	BASSA
Castell de Cabres	2017	SÍ	247
Cèrvol (Molí de la Torre)	2017	SÍ	25
Molí Joaquim	2017	SÍ	90
Salt	2016	SÍ	800

Taula: poblacions de cranc establides 2017

Font: Informe d'actuacions de conservació del cranc de riu 2017.

Direcció General de Medi Natural i Avaluació Ambiental

S'ha procedit així mateix a la revisió de les poblacions i enclavaments d'alliberament durant la campanya del 2017.

Lloc	Personal	Data	Presència
Salt	CRF Forn Vidre / CCEDCV	estiu-17	SÍ
Molí Joaquim	CRF Forn Vidre / CCEDCV	estiu-17	SÍ
Bassa CRF Forn Vidre	CRF Forn Vidre / CCEDCV	estiu-17	SÍ
Castell de Cabres	A.M.	estiu-17	SÍ
Cèrvol - Vallibona	A.M. / CRF Forn Vidre / CCEDCV	estiu -17	No (Solta posterior a revisió)
Molí de la Torre	BB CS 2	estiu -17	SÍ

Taula: poblacions de cranc revisades 2017. Personal: A.M. = agents mediambientals; CRF = Centre de Recuperació de Fauna; CCEDCV = Centre de Conservació d'Espècies d'Aigua Dolça de la Comunitat Valenciana; PN = Parcs Naturals; BB CS 2 = Brigada Biodiversidad Castellón 2

Font: Informe d'actuacions de conservació del cranc de riu 2017.

Direcció General de Medi Natural i Avaluació Ambiental



Foto: exemplar de cranc de riu

Font: arxiu del PN

2. Revisió de caixes refugi per a rates penades instal·lades en zones forestals

En els anys 2003 i 2004, en el marc del programa LIFE “Conservació de Rates Penades a la Comunitat Valenciana”, es van instal·lar 230 caixes per a rates penades en diferents LICs, com ara el de la Tinença de Benifassà, Turmell i Vallivana.

Així mateix, al juny i juliol del 2016 les Brigades de Biodiversitat van col·locar noves caixes en aquestes zones, reposant en la mesura del possible el nombre de caixes antigues que s'havien deteriorat. En el LIC Tinença de Benifassà, Turmell i Vallivana se'n van col·locar 27 noves caixes.

En 2017 s'han dut a terme noves revisions en aquest LIC, a l'estiu i a la tardor, al mateix temps que s'han col·locat refugis dirigits a exemplars de rates penades de bosc.

Revisió de caixes ESTIU 2017

LIC	Municipi	Paratge	Data revisió	Caixes revisades		Caixes ocupades	
				Velles	Noves	Velles	Noves
Tinença de Benifassà, Turmell i Vallivana (n=61 caixes revisades)	Xert	Turmell 1	14/07/2017	6	2	0	1
		Turmell 2		3	5	0	0
	La Pobla de Benifassà	Ctra Fredes-Boixar	18/07/2017	7	0	1	0
		Negrell		10	19	0	0
		Port de Fredes		9	0	1	0
	Total				35	26	2

L'ocupació de les caixes ha sigut del 5 %.

S'han detectat les següents espècies:

LIC	Localitat	Paratge	Tipus caixa	Rates penades	Espècie
Tinença de Benifassà, Turmell i Vallivana	Pobla de Benifassà	Port de Fredes	Vella	1	<i>Nyctalus leisleri</i> (Nòctul menut)
	Pobla de Benifassà	Ctra Fredes-Boixar	Vella	1	<i>Nyctalus leisleri</i> (Nòctul menut)
	Xert	Turmell 1	Nova	1	<i>Hypsugo savii</i> (Rata penada muntanyenca)



Foto esquerra: exemplar de nòctul menut. Foto dreta: exemplar de rata penada muntanyenca
Font: Servei de Vida Silvestre

Revisió de caixes TARDOR 2017

LIC	Municipi	Paratge	Data revisió	Caixes revisades		Caixes ocupades		
				Velles	Noves	Velles	Noves	
Tinença de Benifassà, Turmell i Vallivana (n=61 caixes revisades)	Xert	Turmell 1	24/10/2017	6	5	0	1	
		Turmell 2		3	2	0	0	
	La Pobla de Benifassà	Ctra Fredes-Boixar	26/10/2017	7	0	0	0	
		Negrell		10	19	2	12	
		Port de Fredes		9	0	2	0	
	Total				35	26	4	13

L'ocupació de les caixes ha sigut del 28 %.

S'han detectat les següents espècies:

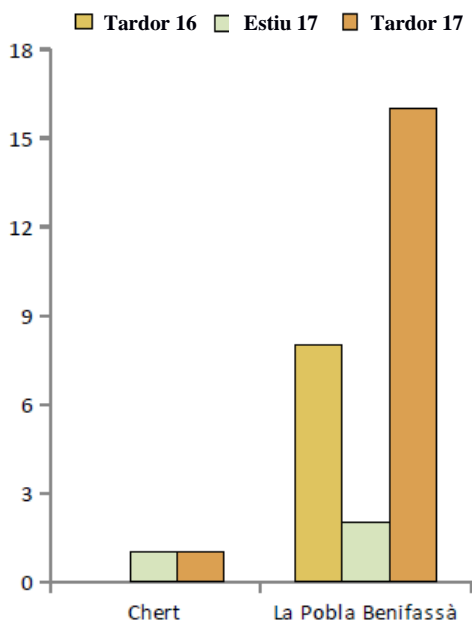
LIC	Localitat	Paratge	Tipus caixa	Rates penades	Espècie
Tinença de Benifassà, Turmell i Vallivana	Xert	Turmell 1	Nova	2	<i>Hypsugo savii</i> (Rata p. muntanyenca)
	Pobla de Benifassà	Port de Fredes	Vella	2	<i>Nyctalus leisleri</i> (Nòctul menut)
		Port de Fredes	Vella	1	<i>Hypsugo savii</i> (Rata p. muntanyenca)
		Negrell	Nova	7	<i>P. pipistrellus</i> / <i>P. kuhlii</i> (Rata p. comuna/Rata p. vores de clares)
		Negrell	Nova	3	<i>P. pipistrellus</i> / <i>P. kuhlii</i> (Rata p. comuna/Rata p. vores de clares)
		Negrell	Nova	2	<i>P. pipistrellus</i> / <i>P. kuhlii</i> (Rata p. comuna/Rata p. vores de clares)
	Negrell	Nova	7	<i>P. pipistrellus</i> / <i>P. kuhlii</i> (Rata p. comuna/Rata p. vores de clares)	



Tinença de Benifassà, Turmell i Vallivana	Pobla de Benifassà	Negrell	Nova	>7	<i>P. kuhlii</i> (Rata p. vores de clares)
		Negrell	Vella	1	<i>P. pipistrellus/P. kuhlii</i> (Rata p. comuna/Rata p. vores de clares)
		Negrell	Nova	2	<i>P. pipistrellus/P. kuhlii</i> (Rata p. comuna/Rata p. vores de clares)
		Negrell	Nova	2	<i>P. pipistrellus/P. kuhlii</i> (Rata p. comuna/Rata p. vores de clares)
		Negrell	Nova	1	<i>P. pipistrellus/P. kuhlii</i> (Rata p. comuna/Rata p. vores de clares)
		Negrell	Nova	3	<i>P. pipistrellus/P. kuhlii</i> (Rata p. comuna/Rata p. vores de clares)
		Negrell	Nova	3	<i>P. pipistrellus/P. kuhlii</i> (Rata p. comuna/Rata p. vores de clares)
		Negrell	Nova	2	<i>P. pipistrellus/P. kuhlii</i> (Rata p. comuna/Rata p. vores de clares)
		Negrell	Nova	1	<i>P. pipistrellus/P. kuhlii</i> (Rata p. comuna/Rata p. vores de clares)
		Negrell	Nova	2	<i>P. pipistrellus/P. kuhlii</i> (Rata p. comuna/Rata p. vores de clares)



Foto esquerra: grup de rata p. comuna. Foto dreta: grup de rata penada de vores clares
Font: Servei de Vida Silvestre



Gràfica: evolució de l'ocupació de les caixes
Font: Servei de Vida Silvestre

4.2 Conservació d'Hàbitats

a) Servei d'Ordenació i Gestió Forestal en col·laboració amb el personal tècnic dels Serveis Territorials de la Conselleria d'Agricultura, Medi Ambient, Canvi Climàtic i Desenvolupament Rural a Castelló, amb el suport de l'Assistència Tècnica de Sanitat Forestal de VAERSA

Informe resum de la situació fitosanitària i dels treballs de control i seguiment realitzats en l'àmbit d'aplicació del PORN del Parc Natural de la Tinença de Benifassà durant 2017 per part de la secció forestal de la CAMACCDR en la província de Castelló.

1. Introducció

La presa de decisions de gestió en matèria de Sanitat Forestal es fonamenta en la informació arreplegada durant la campanya de Prospecció Fitosanitària de les Muntanyes de la Comunitat Valenciana que tots els anys, i des de 1996, es realitza a la primavera. En ella, els i les Agents Mediambientals realitzen una avaluació de cadascuna de les divisions mínimes d'avaluació o masses considerades. El processament i anàlisi d'aquesta informació contribueix de forma decisiva a la presa de les decisions de gestió sobre els insectes forestals potencialment nocius, perseguint que les seues poblacions es mantinguen per sota d'un llindar de danys determinat.

L'assignació dels recursos destinats a l'àmbit d'aplicació del PORN del Parc Natural de la Tinença de Benifassà la realitza el Servei d'Ordenació i Gestió Forestal en col·laboració amb el personal tècnic dels Serveis Territorials de la Conselleria d'Agricultura, Medi Ambient, Canvi Climàtic i Desenvolupament Rural a Castelló. En aquest procés es rep el suport de l'Assistència Tècnica de Sanitat Forestal de VAERSA, que ha comptat amb un tècnic i dues brigades temporals per a la província.

S'exposa en el present informe un resum de la informació arreplegada en la Prospecció Fitosanitària del 2017, a més dels treballs realitzats en matèria de Sanitat Forestal.

2. Resum de la situació fitosanitària en l'àmbit del PORN del P.N. de la Tinença de Benifassà

La Prospecció Fitosanitària de les muntanyes de la Comunitat Valenciana, de caràcter anual, s'estructura en dos grups fonamentals de diagnòstics: "plagues" i "malalties i fisiopaties". En el primer grup s'enquadren les categories de perforadors de pi, cuc del pi (*Thaumetopoea pityocampa*) i d'altres insectes. S'exposen a continuació els resultats per a les quatre categories en les 20 masses prospectades dins del Parc Natural de la Tinença de Benifassà i les 19 masses que, no estant incloses dins del **Parc Natural**, es troben en l'àmbit d'aplicació del **PORN**.

Cuc del pi

Durant la campanya del 2017, la totalitat de la superfície de pineda prospectada dins de l'àrea objecte del present informe va ser avaluada amb graus 0, 1 i 2, pel que no s'han produït defoliacions en cap de les masses prospectades. Per tant, pot dir-se que la situació respecte d'aquest insecte defoliador és bona. La massa "Boalar" (CS072M2) no presenta pi entre les seues espècies principals, per la qual cosa no s'avaluarà en aquest apartat.

El resum general de la situació de la plaga es presenta a continuació, tant per a la superfície prospectada dins dels límits del **Parc Natural** (Taula 1), com per a la inclosa dins de l'**àmbit d'aplicació del PORN** (Taula 2):

G.I.	DESCRIPCIÓ DEL DANY	SUPERFÍCIE	
		ha	%
0	Cap o algunes bosses molt disseminades	1032,82	25,31
1	Alguns nius en les vores de la massa i peus aïllats	2109,69	51,70
2	Bastants nius en la vora i alguns en el centre de la massa	937,88	22,99
3	Defoliacions parcials en les vores de la massa i peus aïllats, amb presència de bastants nius en el centre de la massa	0,00	0,00
4	Defoliacions molt fortes en les vores i peus aïllats i parcials en el centre de la massa	0,00	0,00
5	Defoliacions molt fortes en tota la massa	0,00	0,00
TOTAL		4080,39	100,00

Taula 1: Resum de l'avaluació del grau d'infestació per cuc del pi (G.I.) dins del P.N. de la Tinença de Benifassà durant la campanya de prospecció 2017.

G.I.	DESCRIPCIÓ DEL DANY	SUPERFÍCIE	
		ha	%
0	Cap o algunes bosses molt disseminades	1622,68	26,09
1	Alguns nius en les vores de la massa i peus aïllats	3131,74	50,35
2	Bastants nius en la vora i alguns en el centre de la massa	1465,33	23,56
3	Defoliacions parcials en les vores de la massa i peus aïllats, amb presència de bastants nius en el centre de la massa	0,00	0,00
4	Defoliacions molt fortes en les vores i peus aïllats i parcials en el centre de la massa	0,00	0,00
5	Defoliacions molt fortes en tota la massa	0,00	0,00
TOTAL		6219,75	100,00

Taula 2: Resum de l'avaluació del grau d'infestació per cuc del pi (G.I.) dins de l'àrea afectada pel PORN del P.N. de la Tinença de Benifassà durant la campanya de prospecció 2017.

Perforadors del pi

Els i les Agents Mediambientals van realitzar aquest tipus de diagnòstic en 13 masses corresponents a 5 muntanyes dins del **Parc Natural** de la Tinença de Benifassà. Va haver-hi 18 cites en total, d'escolítids (6), *Tomicus piniperda* (2), Perforador sense determinar (8) i *Tomicus destruens* (2) sobre diferents espècies. S'han comptabilitzat un total de 119 peus morts a causa de perforadors.

També es van detectar danys en altres 9 masses corresponents a 6 muntanyes dins de la **resta de l'àmbit d'aplicació del PORN** del Parc Natural amb un total de 121 peus morts en dues masses.

El conjunt de cites per a aquest grup de diagnòstics es reflecteix en la Taula 3.

MASSA	DIAGNÒSTIC	ESPÈCIE AFECTADA	OBSERV.	PN
"Umbría del Forn" (CS018M1)	Perforador sense determinar	<i>Pinus nigra</i>	7 peus morts	
"Umbría del Forn" (CS018M2)	Perforador sense determinar	<i>Pinus nigra</i>		
"Cueva de la Maestra" (CS026M1)	Perforador sense determinar	<i>Pinus sylvestris</i>	2 peus morts	
"Cueva de la Maestra" (CS026M1)	Perforador sense determinar	<i>Pinus nigra</i>	3 peus morts	
"La Fredad" (CS027M1)	Perforador sense determinar	<i>Pinus nigra</i>	4 peus morts	
"Les Ferreres" (CS039M1)	Escolítids	<i>Pinus nigra</i>	6 peus morts	
"Les Ferreres" (CS039M1)	Escolítids	<i>Pinus halepensis</i>	6 peus morts	
"Pinet, Masía Coll, Masía" (CS5062M1)	<i>Tomicus destruens</i>	<i>Pinus halepensis</i>	90 peus morts	
"La Umbria y la Villa" (CS076M1)	<i>Tomicus destruens</i>	<i>Pinus halepensis</i>	3 peus morts	
"La Tenalla" (CS002M1)	Perforador sense determinar	<i>Pinus nigra</i>	3 peus morts	X
"La Tenalla" (CS002M2)	Perforador sense determinar	<i>Pinus nigra</i>	8 peus morts	X
"La Tenalla" (CS002M3)	Perforador sense determinar	<i>Pinus nigra</i>	3 peus morts	X
"La Tenalla" (CS002M4)	Perforador sense determinar	<i>Pinus nigra</i>		X
"La Tenalla" (CS002M5)	Perforador sense determinar	<i>Pinus nigra</i>	10 peus morts	X
"La Tenalla" (CS002M6)	Perforador sense determinar	<i>Pinus nigra</i>	3 peus morts	X
"Santo Domingo" (CS003M1)	Perforador sense determinar	<i>Pinus nigra</i>	52 peus morts	X
"Santo Domingo" (CS003M5)	<i>Tomicus piniperda</i>	<i>Pinus sylvestris</i>	9 peus morts	X
"Santo Domingo" (CS003M5)	<i>Tomicus piniperda</i>	<i>Pinus nigra</i>	8 peus morts	X
"Santo Domingo" (CS003M6)	Perforador sense determinar	<i>Pinus nigra</i>	9 peus morts	X
"Ombries de Benifassà" (CS103M1)	Escolítids	<i>Pinus nigra</i>		X
"Ombries de Benifassà" (CS103M1)	<i>Tomicus destruens</i>	<i>Pinus halepensis</i>		X



"Ombries de Benifassà" (CS103M1)	Escoltíds	<i>Pinus halepensis</i>		X
"Ombries de Benifassà" (CS103M2)	Escoltíds	<i>Pinus nigra</i>		X
"Ombries de Benifassà" (CS103M2)	<i>Tomicus destruens</i>	<i>Pinus halepensis</i>		X
"Ombries de Benifassà" (CS103M2)	Escoltíds	<i>Pinus halepensis</i>		X
"Masia Ferreres" (CS113M1)	Escoltíds	<i>Pinus halepensis</i>	6 peus morts	X
"Font del Teix" (CS118M1)	Escoltíds	<i>Pinus nigra</i>	8 peus morts	X

Taula 3: Cites per al grup de diagnòstic Perforadors de pi realitzades dins de l'àrea afectada pel PORN del P.N. de la Tinença de Benifassà durant la Campanya de Prospecció 2017.

Altres insectes

Dins del **Parc Natural** de la Tinença de Benifassà, durant la Campanya de Prospecció Fitosanitària del 2017, va haver-hi un total de 10 cites. *Coroebus florentinus* es va citar en 7 ocasions i *Dryomyia lichtensteini* 3 vegades, totes elles en un total de 9 masses.

El conjunt de cites per a l'àmbit d'aplicació del PORN es reflecteix en la Taula 4:

MASSA	DIAGNÒSTIC	ESPÈCIE AFECTADA	OBSERV.	PN
"Santo Domingo" (CS1005M2)	<i>Coroebus florentinus</i>	<i>Quercus ilex</i>		
"Umbráa del Forn" (CS018M1)	<i>Coroebus florentinus</i>	<i>Quercus ilex</i>		
"Umbría del Forn" (CS018M2)	<i>Coroebus florentinus</i>	<i>Quercus ilex</i>		
"Molino del Abad" (CS3073M1)	<i>Dryomyia lichtensteini</i>	<i>Quercus ilex</i>		
"Molino del Abad" (CS3073M1)	<i>Coroebus florentinus</i>	<i>Quercus ilex</i>		
"Molino del Abad" (CS3074M1)	<i>Coroebus florentinus</i>	<i>Quercus ilex</i>		
"Molino del Abad" (CS3074M1)	<i>Dryomyia lichtensteini</i>	<i>Quercus ilex</i>		
"Molino del Abad" (CS3075M1)	<i>Coroebus florentinus</i>	<i>Quercus ilex</i>		
"Molino del Abad" (CS3075M1)	<i>Dryomyia lichtensteini</i>	<i>Quercus ilex</i>		
"Molino del Abad" (CS3076M1)	<i>Dryomyia lichtensteini</i>	<i>Quercus ilex</i>		
"Molino del Abad" (CS3076M1)	<i>Coroebus florentinus</i>	<i>Quercus ilex</i>		
"La Umbria" (CS037M1)	<i>Dryomyia lichtensteini</i>	<i>Quercus ilex</i>		
"La Umbria" (CS037M1)	<i>Coroebus florentinus</i>	<i>Quercus ilex</i>		
"Les Ferreres" (CS039M1)	<i>Coroebus florentinus</i>	<i>Quercus ilex</i>		
"Les Ferreres" (CS039M2)	<i>Coroebus florentinus</i>	<i>Quercus ilex</i>		
"La Umbria y la Villa" (CS076M1)	<i>Coroebus florentinus</i>	<i>Quercus ilex</i>		
"Boalar" (CS072M2)	<i>Dryomyia lichtensteini</i>	<i>Quercus ilex</i>		
"Boalar" (CS072M2)	<i>Coroebus florentinus</i>	<i>Quercus ilex</i>		



"Santo Domingo" (CS003M4)	<i>Coroebus florentinus</i>	<i>Quercus ilex</i>		X
"La Tenalla" (CS002M6)	<i>Coroebus florentinus</i>	<i>Quercus ilex</i>		X
"Santo Domingo" (CS003M1)	<i>Coroebus florentinus</i>	<i>Quercus ilex</i>		X
"Santo Domingo" (CS003M6)	<i>Coroebus florentinus</i>	<i>Quercus ilex</i>		X
"Santo Domingo" (CS003M7)	<i>Coroebus florentinus</i>	<i>Quercus ilex</i>		X
"Ombries de Benifassà" (CS103M1)	<i>Dryomyia lichtensteini</i>	<i>Quercus ilex</i>		X
"Ombries de Benifassà" (CS103M2)	<i>Dryomyia lichtensteini</i>	<i>Quercus ilex</i>		X
"Mas d'Obaga" (CS112M1)	<i>Coroebus florentinus</i>	<i>Quercus ilex</i>		X
"Mas d'Obaga" (CS112M1)	<i>Dryomyia lichtensteini</i>	<i>Quercus ilex</i>		X
"Font del Teix" (CS118M1)	<i>Coroebus florentinus</i>	<i>Quercus ilex</i>		X
"Santo Domingo" (CS1005M8)	<i>Dryomyia lichtensteini</i>	<i>Quercus ilex</i>		
"Santo Domingo" (CS1005M9)	<i>Dryomyia lichtensteini</i>	<i>Quercus ilex</i>		

Taula 4: Cites per al grup de diagnòstic "altres insectes" realitzades dins de l'àrea afectada pel PORN del P.N. de la Tinença de Benifassà durant la Campanya de Prospecció 2017.

Cal recordar en aquest punt que, dins del Parc Natural, es localitza un punt de la Xarxa Provincial de Mostreig de *Lymantria dispar*, concretament a "Santo Domingo" (CS003M1). Les dades arreplegades en aquest punt de mostreig són processats juntament amb els de la resta de la província i incorporats a l'informe de resultats que elabora l'Assistència Tècnica de Sanitat Forestal de VAERSA

Malalties i fisiopaties

El diagnòstic més important dins d'aquest grup va ser el "Vesc" (*Viscum album*), planta hemiparàsita de diverses espècies de pi que, de vegades, afebleix els peus fins a un punt tal que són més susceptibles a pertorbacions abiòtiques lleus, arribant-se a produir la seua mort. En 19 de les masses del **Parc Natural** es va realitzar aquest diagnòstic, en 14 ocasions amb nivell de "Presència alta", en 6 amb nivell de "Presència mitjana" i en 11 amb nivell de "Presència".

En la **resta de l'àmbit d'aplicació del PORN**, 18 masses més van ser diagnosticades per Vesc (*Viscum album*), 6 d'elles amb nivell de "Presència alta". En la Taula 5 es mostra un resum de les cites i masses afectades per aquest diagnòstic tan dins com fóra del PORN.



ZONA	PRESENCIA		PRESENCIA MITJANA		PRESENCIA ALTA	
	MASSES	CITES	MASSES	CITES	MASSES	CITES
DINS DEL PARC NATURAL	6	11	5	6	8	14
RESTA DE L'ÀREA PORN	9	15	3	4	6	8

Taula 5: N^o de cites i masses afectades pel Vesc (*Viscum album*) dins de l'àrea afectada pel PORN del P.N. de la Tinença de Benifassà durant la Campanya de Prospecció 2017.

Les cites per a altres diagnòstics del grup dins de l'àmbit d'aplicació del PORN es resumeixen en la Taula 6.

MASSA	DIAGNÒSTIC	ESPÈCIE AFECTADA	OBSERV.	PN
"Les Ferreres" (CS039M1)	Seca de carrasques	<i>Quercus ilex</i>		.
"Les Ferreres" (CS039M1)	Malaltia sense determinar	<i>Pinus nigra</i>		.
"Les Ferreres" (CS039M2)	Seca de carrasques	<i>Quercus ilex</i>		.
"Les Ferreres" (CS039M2)	Malaltia sense determinar	<i>Pinus nigra</i>		.
"Santo Domingo" (CS003M4)	Seca de carrasques	<i>Quercus ilex</i>		X
"Santo Domingo" (CS003M4)	Malaltia sense determinar	<i>Pinus nigra</i>		X
"Santo Domingo" (CS003M4)	Malaltia sense determinar	<i>Pinus sylvestris</i>		X
"Font del Teix" (CS118M1)	Malaltia sense determinar	<i>Pinus sylvestris</i>		X
"Font del Teix" (CS118M1)	Malaltia sense determinar	<i>Juniperus oxycedrus</i>		X
"Font del Teix" (CS118M1)	Malaltia sense determinar	<i>Pinus nigra</i>		X
"Font del Teix" (CS118M1)	Seca de carrasques	<i>Quercus ilex</i>		X
"Santo Domingo" (CS1005M4)	Malaltia sense determinar	<i>Pinus halepensis</i>		X
"Santo Domingo" (CS1005M4)	Malaltia sense determinar	<i>Pinus nigra</i>		X
"Santo Domingo" (CS1005M8)	Malaltia sense determinar	<i>Pinus nigra</i>		.
"Masia Ferreres" (CS113M1)	Malaltia sense determinar	<i>Pinus halepensis</i>		X
"Santo Domingo" (CS003M1)	<i>Cronartium flaccidum</i>	<i>Pinus sylvestris</i>		X
"Santo Domingo" (CS003M1)	Malaltia sense determinar	<i>Pinus nigra</i>		X
"Santo Domingo" (CS003M1)	Malaltia sense determinar	<i>Pinus sylvestris</i>		X
"Santo Domingo" (CS003M1)	Seca de carrasques	<i>Quercus ilex</i>		X
"Santo Domingo" (CS003M1)	Danys per neu	<i>Juniperus oxycedrus</i>		X
"Santo Domingo" (CS003M6)	Malaltia sense determinar	<i>Pinus nigra</i>		X
"Santo Domingo" (CS003M6)	Seca de carrasques	<i>Quercus ilex</i>		X
"Santo Domingo" (CS003M7)	Malaltia sense determinar	<i>Pinus nigra</i>		X
"Santo Domingo" (CS003M7)	Malaltia sense determinar	<i>Pinus halepensis</i>		X



"Santo Domingo" (CS003M7)	Seca de carrasques	<i>Quercus ilex</i>		X
"Santo Domingo" (CS1005M2)	Malaltia sense determinar	<i>Pinus nigra</i>		.
"Masia Roure" (CS095M1)	Moteado cloròtic	<i>Pinus nigra austriaca</i>		X
"Masia Roure" (CS095M1)	Sequera	<i>Pinus halepensis</i>		X
"Masia Roure" (CS095M1)	Moteado cloròtic	<i>Pinus halepensis</i>		X
"Mas d'Obaga" (CS112M1)	<i>Arceuthobium oxycedri</i>	<i>Juniperus oxycedrus</i>		X
"Mas d'Obaga" (CS112M1)	Clapejat cloròtic	<i>Pinus halepensis</i>		X
"La Umbria" (CS037M1)	Sequera	<i>Pinus halepensis</i>		.
"Molino del Abad" (CS3073M1)	Clapejat cloròtic	<i>Pinus halepensis</i>		.
"Molino del Abad" (CS3073M1)	<i>Arceuthobium oxycedri</i>	<i>Juniperus oxycedrus</i>		.
"Molino del Abad" (CS3074M1)	Clapejat cloròtic	<i>Pinus halepensis</i>		.
"Molino del Abad" (CS3074M1)	<i>Arceuthobium oxycedri</i>	<i>Juniperus oxycedrus</i>		.
"Molino del Abad" (CS3076M1)	Clapejat cloròtic	<i>Pinus halepensis</i>		.
"Molino del Abad" (CS3076M1)	<i>Arceuthobium oxycedri</i>	<i>Juniperus oxycedrus</i>		.
"Molino del Abad" (CS3076M1)	Clapejat cloròtic	<i>Pinus nigra</i>		.
"Molino del Abad" (CS3075M1)	Clapejat cloròtic	<i>Pinus halepensis</i>		.
"Molino del Abad" (CS3075M1)	<i>Arceuthobium oxycedri</i>	<i>Juniperus oxycedrus</i>		.
"Molino del Abad" (CS3075M1)	Clapejat cloròtic	<i>Pinus nigra</i>		.
"La Umbria y la Villa" (CS076M1)	Malaltia sense determinar	<i>Juniperus oxycedrus</i>		.
"La Tenalla" (CS002M6)	Malaltia sense determinar	<i>Juniperus oxycedrus</i>		X
"Ombries de Benifassà" (CS103M1)	<i>Arceuthobium oxycedri</i>	<i>Juniperus oxycedrus</i>		X
"Santo Domingo" (CS003M5)	<i>Cronartium flaccidum</i>	<i>Pinus sylvestris</i>		X

Taula 6: Cites per al grup de diagnòstics malalties i fisiopaties (excepte Vesc) realitzades dins de l'àrea afectada pel PORN del P.N. de la Tinença de Benifassà durant la Campanya de Prospecció 2017.

2. Treballs realitzats en el Parc Natural de la Tinença de Benifassà

Durant 2017, els treballs que s'han realitzat entorn del Parc Natural ha sigut la col·locació de 115 trampes per al cuc del pi. Aquest mètode consisteix en la captura de papallones mascle en trampes carregats amb la feromona sexual sintètica de la femella (*Pityolure*). Es persegueix reduir el nombre de còpules en una població.



MASSA	Unitats col·locades	Data col·locació	Data retirada	PN
"Santo Domingo" (CS003M5)	7	04/07/2017	26/09/2016	X
"Santo Domingo" (CS003M6)	12	04/07/2017	26/09/2016	X
"Santo Domingo" (CS003M1)	36	05/07/2017	26/09/2016	X
"Ombries de Benifassà" (CS103M2)	17	05/07/2017	26/09/2016	X
"Ombries de Benifassà" (CS103M1)	12	05/07/2017	26/09/2016	X
"La Tenalla" (CS002M4)	18	04/07/2017	26/09/2016	X
"La Tenalla" (CS002M6)	7	04/07/2017	26/09/2016	X
"La Tenalla" (CS002M2)	4	04/07/2017	26/09/2016	X

Taula 7: Trampes col·locades per al control de les poblacions de cuc del pi dins de l'àrea afectada pel P.N. de la Tinença de Benifassà durant la Campanya 2017.

En relació a la problemàtica de perforadors de pi i la sequera dins del Parc Natural de la Tinença de Benifassà, es van executar els treballs d'eliminació de peus reflectits en la Taula 8.

MASSA	Terme municipal	Executor	Peus
"Font del Teix" (CS118M1)	Vallibona	UGF02	8
"Masia Ferreres" (CS113M1)	Vallibona	UGF02	6
"Les Ferreres" (CS039M1)	Vallibona	UGF02	11
"Ombries de Benifassà" (CS103M1)		UGF02	1
"Santo Domingo" (CS003M1)	Vallibona	UGF02	52
"Santo Domingo" (CS003M5)		UGF02	16
"Santo Domingo" (CS003M6)	Vallibona	UGF02	9
Total			104

Taula 8: Peus gestionats dins de l'àrea afectada pel P.N. de la Tinença de Benifassà durant la Campanya 2017.

3. Conclusió

Els resultats de la Campanya de Prospecció 2017 mostren que la situació fitosanitària de l'àmbit d'aplicació del PORN del Parc Natural de la Tinença de Benifassà és favorable en termes generals a la categoria de diagnòstic **Cuc del pi**, ja que no presenta defoliacions, mantenint-se en nivells d'infestació similar a anys anteriors.



L'avaluació segueix sent bastant positiva en la categoria de **Perforadors del pi** atès que amb prou faenes s'han detectat baixes en l'arbrat en l'àmbit d'aplicació del PORN, malgrat ser detectats en 27 masses, cap d'elles amb "Presència Alta". Les masses "Pinet, Masía Coll, Masía" (CS5062M1) i "Santo Domingo" (CS003M1) estan incloses en la relació de focus actius a supervisar durant la campanya 2017-2018.

En la categoria **Altres insectes**, es reflecteix la presència en 30 de les 39 masses prospectades, corresponents, en la seua major part, a diagnòstics del dípter que indueix gal·les en la fulla de l'alzina (*Dryomia lichtensteini*) i del buprèstid *Coroebus florentinus*, mantenint-se en nivells similars a anys anteriors.

Quant a **Malalties i fisiopaties**, cal destacar l'estesa presència del Vesc (*Viscum album*), que es presenta en 37 de les 39 masses prospectades dins de l'àmbit d'aplicació del PORN, la qual cosa indica que continua augmentant la presència d'aquesta planta hemiparàsita.

b) Brigades de Conservació de la Biodiversitat

Les activitats realitzades durant l'exercici del 2017 en el Parc Natural Tinença poden resumir-se en:

1. Manteniment de sendes d'accés. Obertura i manteniment de sendes ecoeducatives

Existeixen microreserves de flora que ocupen espais de muntanya tradicionalment utilitzats per a activitats d'oci i temps lliure. En aquestes microreserves s'han realitzat labors de manteniment o adequació. En altres ocasions, per a accedir a la microreserva o per a realitzar treballs, cal obrir una senda que facilite o permeta l'accés a aquestes.

SENDES		
MICRORRESERVA	MUNICIPI	TREBALL
Carrascal del Mas del Peraire	La Pobla de Benifassà	Manteniment de la senda (desbrossament selectiu de <i>R. ulmifolius</i> en 1.200 m ² de senda)

2. Tales i podes d'arbres afectats per temporals

L'any 2017 va començar amb un inusual temporal de neu i vent que va afectar severament a les masses arbrades. Les Brigades de Xarxa Natura 2000 van col·laborar en la mesura de les seues possibilitats en la tala, poda i retirada d'exemplars afectats, fonamentalment en microreserves de flora, com es mostra en la següent taula:



ZONA	MUNICIPI	TREBALL
Mrf Mas del Peraire	La Pobla de Benifassà	Tales i podes d'arbres afectats pel temporal. <i>P. nigra</i> : 2 exemplars <i>Q. ilex</i> : 0,5 m ³ de branques.
Mrf Tossal de Cervera	La Pobla de Benifassà	Tales i podes d'arbres afectats pel temporal. <i>P. nigra</i> : 7 exemplars <i>P. sylvestris</i> : 17 exemplars <i>P. sylvestris</i> : 5 m ³ de branques
Mrf Carrascal del Mas del Peraire	La Pobla de Benifassà	Podes d'arbres afectats pel temporal. <i>P. sylvestris</i> : 2 exemplars <i>P. nigra</i> : 6 exemplars <i>Q. ilex</i> , <i>P. nigra</i> i <i>P. sylvestris</i> : 18 m ³ de branques.
Mrf Pouet de Félix	La Pobla de Benifassà	Tales i podes d'arbres afectats pel temporal. <i>P. nigra</i> : 1 exemplar. desbrossament de <i>R. ulmifolius</i> : 70 m ² .

3. Senyalització de microreserves

En compliment de l'Ordre de 7 de desembre de 1995, de la Conselleria d'Agricultura i Medi ambient, per la qual es regula la senyalització de microreserves de flora, durant el temps d'execució de la proposta s'ha procedit a la senyalització de les microreserves declarades, substitució o reposició de piquetes i cartells en mal estat i senyalització de les microreserves en projecte (estan en fase de redacció de l'esborrany del pla de gestió). Cadascuna de les piquetes ha sigut marcada amb un nombre. Les piquetes o cartells que estaven mal col·locats, s'han situat en el lloc correcte.

Durant 2017 s'ha arreglat el cartell de la microreserva de flora "Tossal de la Mitjavila" (Coratxà) que es trobava en mal estat.

4. Resum d'inversions

A continuació, es relaciona la inversió realitzada en el Parc Natural Tinença. En la taula s'especifica la zona on s'han estat realitzant treballs, el terme municipal on se situa i el cost aproximat d'aquests treballs durant els mesos de gener a desembre de l'any 2017.



Terme Municipal	Zona de treball	Inversions realitzades (€)
Pobla de Benifassà	Font de l'Ombría	865
Pobla de Benifassà	Portell de l'Infern	865
Pobla de Benifassà	Punta de Solà d'En Brull	865
Pobla de Benifassà	Mas del Peraire	865
Pobla de Benifassà	Carrascal del Mas del Peraire	3460
Pobla de Benifassà	Tossal de Cervera	3.460
Pobla de Benifassà	Pouet de Fèlix	865
Total inversions		10.380

El càlcul està realitzat multiplicant els dies que la brigada ha estat treballant en la zona pel cost de la brigada per dia, sense incloure el material (cartells, senyals, plantes, etc).

c) Brigades de Conservació del Parc

Han realitzat treballs relacionats amb la conservació d'hàbitats:

- Condicionament i manteniment de punts d'aigua, fonts, abeuradors i basses.
- Eliminació d'espècies al·lòctones i especialment d'exemplars de xiprer que són reutilitzats per a l'elaboració de baranes, peu de cartells, etc.
- Actuacions en matèria de prevenció d'incendis i concretament en el manteniment de tallafocs.
- Eliminació de vegetació danyada per la neu.

A continuació es detallen algunes de les actuacions en matèria de conservació d'hàbitats i prevenció d'incendis:



TIPUS D'ACTUACIÓ	TREBALL
Condicionament i millora de fonts, punts d'aigua i bassis	Font del Noto
	Font de la Parra
	Font del Teix
	Font de la Vidala
	Font de la Solana
	Font de Naprú
	Font dels Bassiets
	Font del Preguntó
	Font de la Caritat
	Font del Grau
	Font de la Canaleta
	Font del mas de la Gatellera
	Font Freda
	Font de la Ballestera
	Font de la Boteta
	Font de la Fou
Pouet Robrit	
Font de la Figuera	
Font del mas del Roure	
Tractaments de la vegetació	Manteniment dels tallafocs del Parc
	Eliminació de vegetació afectada per la neu
	Eliminació de xiprers icedres en muntanyes de Generalitat
	Treballs preparatoris per a plantació a la finca del Peraire

Taula: actuacions de conservació d'hàbitats i prevenció d'incendis de les brigades del PN durant 2017

Font: elaboració pròpia



Fotos: actuacions de conservació d'hàbitats i prevenció d'incendis de les brigades del PN

Font: arxiu del PN

4.3 Conservació del Patrimoni Cultural i Etnogràfic

En aquest context s'emmarquen aquells projectes o actuacions destinades a la protecció i conservació del patrimoni etnogràfic de l'àmbit del PORN.

a. "Projecte de Manteniment de la xarxa de sendes"

Antigament els habitants de la Tinença disposaven d'una xarxa de sendes pròpies, que en la majoria d'ocasions coincideix amb les actuals rutes senderistes, que complien la funció de camins ramaders, de comunicació entre masos i entre pobles de la comarca. En l'àmbit del Pla d'Ordenació de Recursos Naturals de la Tinença de Benifassà es va marcar i homologar, en el seu moment, una extensíssima i molt valuosa xarxa de sendes de xicotet i mitjà recorregut que, desafortunadament, amb el pas dels anys i per falta de manteniment corren el risc de desaparèixer. Des del Parc pretenem recuperar els camins tradicionals i promoure'ls com un valor afegit a les rutes senderistes.

Els objectius generals d'aquest projecte estan compresos entre els establits pel Pla d'Ordenació de Recursos Naturals.

OBJECTIUS DEL PROJECTE	Donar un servei més ampli al turista-senderista que visita el Parc.
	Recuperar i realçar el significat cultural de les rutes.
	Registrar un llistat de rutes tradicionals i georeferenciar el seu itinerari cartogràficament.

Taula: objectius del projecte de manteniment de la xarxa de sendes

Font: elaboració pròpia

Els tipus de treballs que es realitzen en les sendes són:

- Adequació d'itineraris.
- Desbrossament de la vegetació.
- Podes de branques que invadeixen l'itinerari.
- Retirada de pedres.
- Anivellament de la senda.
- Correcció de l'erosió hídrica.
- Realització d'escalons.
- Col·locació de senyals

Les sendes i rutes en què han actuat les brigades de manteniment del Parc Natural durant 2017 són:

- Ruta groga (mas de Boix)
- Ruta roja (Fredes-Portell-Salt-Fredes).
- Rutes blava i verda (embassament i penya de l'Àguila).
- GR7
- Creu-Mas de n'Insa-Moleta del Terme.
- Senda del mas de n'Insa.
- Senda del Coll d'en Serra.
- Mas del Peraire a GR7.
- Senda de Solà d'en Brull
- PR 75.1 Portell de l'Infern a mas de Cepriano.
- Senda del mas de l'Obaga.
- Mas de Josep a molí Joaquim.
- Coves d'Antolino a Puntassa.
- Fou a mas de Mariné.
- Senda de la teuleria del Ballestar.
- Senda del mas de Pasqualet.
- Camí de la Borja.
- Senda de les moles de Sant Domingo.
- Senda de Sant Domingo a les mines.
- Senda de la Solana.

Per altra banda, dir que s'han realitzat tasques de manteniment de pistes consistents fonamentalment en desbrossaments, podes, retirada d'arbres, retirada de pedres i reparacions menors. Durant 2017, per ordre d'importància s'han realitzat actuacions en les següents pistes de l'àmbit del PORN:

- Bel a la Moleta del Terme.
- Pista del Magraner.
- Pista de la Tenalla.
- Pista del Tossal dels Tres Reis.
- Pista de Sant Domingo.



Fotos: treballs de manteniment de sendes i pistes de les brigades
Font: arxiu del PN

b. “Projecte de Pedra seca”

En tot el territori del Parc Natural de la Tinença de Benifassà trobem valuosos elements històrics, com és el cas de les construccions en maçoneria i pedra seca. Es tracta d'una tècnica de construcció tradicional realitzada històricament amb un especial interès etnogràfic. Actualment perviuen nombroses estructures d'aquest tipus en un estat de conservació més o menys acceptable, però moltes altres necessiten una restauració.

Amb aquest projecte pretenem continuar el llegat cultural, agrícola, ramader i econòmic de la regió, sense oblidar el paisatge de la Tinença i el valor ecològic afegit d'aquestes estructures com a refugi i corredor biològic de multitud d'espècies. Els objectius d'aquest projecte s'enumeren a continuació:



OBJECTIUS DEL PROJECTE	Recuperar el paisatge i els valors culturals que aporten aquesta tècnica de construcció.
	Aconseguir un registre cartogràfic d'aquestes estructures, discernint aquelles que necessiten restauració.
	Incloure aquests elements com a elements a visitar en les rutes interpretatives.
	Ampliar els recursos turístics i educatius del Parc utilitzant algunes estructures excepcionals com a model.

Taula: objectius del projecte de pedra seca
Font: elaboració pròpia

Dins d'aquest projecte, les actuacions realitzades per les brigades de manteniment del Parc Natural durant 2017 han sigut:

- Condicionament de la nevera del mas Nou.
- Condicionament dels forns de calç del mas de Boix i de l'embassament d'Ulldecona.
- Condicionament de la teuleria del Ballestar.
- Reconstrucció de mur al mas de Cardona.
- Reconstrucció de murs al mas de Boix.
- Reconstrucció de murs al GR7.



Fotos: treballs en diferents construccions
Font: arxiu del PN

Tots els treballs que s'han detallat en aquest apartat han sigut executats per les Brigades de Manteniment del Parc.

4.4. Adquisició i Millora del Coneixement

a. Inventaris

Durant 2017, s'ha continuat realitzant l'inventari dels recursos naturals i culturals del Parc Natural per a constituir el registre de dits recursos. Els elements que s'inventarien són:

- Patrimoni Històric i Arquitectònic: pous de neu, molins, esglésies, ermites, masies emblemàtiques, forns de calç, béns d'interès cultural, etc.
- Recursos Naturals: microreserves de flora, arbres monumentals, boscos emblemàtics, fonts, rutes, barrancs, reserves de fauna, punts singulars, mines de ferro, basses, etc.

Es van recollir dades de diversos **arbres d'interès especial** juntament amb els responsables del Catàleg d'Arbres Monumentals de la Comunitat Valenciana.



Fotos: alguns del arbres inventariats
Font: arxiu del PN

- Patrimoni Arqueològic: pintures rupestres, coves d'interès espeleològic, coves d'interès arqueològic, etc.
- Tradicions culturals: festes, romeries, etc.
- Equipaments d'Ús Públic: d'acolliment, d'informació i àrees recreatives.



b. Seguiment

- **Pla d'Acció per a la Conservació del cranc de riu autòcton (*Austropotamobius pallipes*) a la Comunitat Valenciana**

La revisió de la població de cranc de riu del Salt va ser realitzada per membres del Centre de Recuperació de Fauna del Forn del Vidre i de l'Equip de Seguiment de Fauna Amenaçada de la Comunitat Valenciana. Els resultats estan reflectits en el Pla d'Acció per a la Conservació del cranc de riu autòcton exposat anteriorment en l'apartat 4.1.b.

5. PLANIFICACIÓ I GESTIÓ PER A LA INTEGRACIÓ SOCIOECONÒMICA

5.1. Programa de Comunicació i Divulgació

5.2. Programa d'Educació Ambiental

5.3. Programa d'Interpretació del Patrimoni

5.4. Programa de Desenvolupament Socioeconòmic

5.5. Planificació i Gestió de l'Ús Públic



5.1. Programa de Comunicació i Divulgació

a. Campanyes específiques

El patrimoni natural i cultural del territori de la Comunitat Valenciana és, sens dubte, excepcional. L'objectiu principal de la declaració dels Parcs Naturals és la conservació d'aquest territori, preservant el seu privilegiat patrimoni ambiental i cultural, promocionant la seua valoració i facilitant l'ús i gaudi de manera ordenada i sostenible.

A més, els Parcs Naturals de la Comunitat Valenciana presenten un gran potencial per a l'enfortiment, la renovació i la diversificació territorial de l'oferta cultural, d'oci i turisme de la nostra Comunitat, potencial que ha de ser aprofitat al màxim per a la dinamització socioeconòmica de les poblacions localitzades en l'àrea de cada Parc Natural. Amb l'ànim de reforçar aquests aspectes que suposen els nostres Parcs Naturals, la Conselleria d'Agricultura, Medi Ambient, Canvi Climàtic i Desenvolupament Rural ha realitzat una sèrie de campanyes:

- **DIA DE L'ARBRE**

El 26 de febrer es va fer un recorregut interpretatiu per l'entorn de la població de Coratxà denominat "Ruta dels arbres monumentals" on es van poder veure alguns exemplars de grans dimensions. També es va visitar una de les parcel·les en les quals ha actuat el projecte LIFE Renaix el bosc.

13 participants.



Foto: pi de les dotze branques
Font: arxiu del PN

- **DIA MUNDIAL DE L'AIGUA**

Vam celebrar aquesta important cita amb una ruta pels voltants de l'embassament d'Uldecona al llarg del matí del 25 de març.

10 participants.



- **DIA MUNDIAL DEL MEDI AMBIENT**

El 10 de juny vam organitzar l'activitat d'educació ambiental "Juguem amb la natura" durant les festes del Boixar amb l'objectiu que els xiquets pogueren descobrir la riquesa natural i cultural de la Tinença d'una manera divertida.

15 participants.

- **PATRIMONI I NATURALES**

Dues activitats en aquesta ocasió:

- El 23 de setembre realitzàrem, junt amb l'oficina de turisme de la Poble de Benifassà, unes visites a les pintures rupestres de la cova dels Rossegadors.

25 participants

- Per altra banda, el 30 de setembre vam a anar fins al poblat ibèric de la Morranda per a conèixer aquesta interessant cultura de la mà d'una integrant de l'Associació per la Recuperació de la Tinença.

17 participants



Fotos: visites a les pintures rupestres de la cova dels Rossegadors i al poblat ibèric de la Morranda

Font: arxiu del PN

- **DIA DE LES AUS**

En aquesta ocasió, el 7 d'octubre es va fer una xarrada divulgativa sobre les aus de la Tinença a la sala de "la Societat" de la Poble de Benifassà. Després, vam fabricar caixes niu amb materials reutilitzats que penjàrem en arbres propers al poble.

22 participants



Foto: xarrada sobre les aus de la Tinença

Font: arxiu del PN



- **DIA INTERNACIONAL DE LES MUNTANYES**

El 16 de desembre es va realitzar una ruta al cim del Turmell per a celebrar el Dia Internacional de les Muntanyes.

6 participants.



Foto: participants al cim del Tumell

Font: arxiu del PN

b. Fires i altres esdeveniments

- **Prova d'escalada "Maqui'n Bloc"**. 4 de març a Vallibona. Parada informativa i taller "Ciència i natura".

- **Fira de Sant Josep de Rossell**. 26 de març. Parada informativa i taller "Ciència i natura".

- **Festa del Carbó de Vallibona**. 15 d'abril. Parada informativa i taller "Els Reciclanimals".



Foto: parada a la Fira de Rossell

Font: arxiu del PN

c. Aparicions en mitjans de comunicació

Els mitjans de comunicació constitueixen una eina d'informació i difusió molt eficaç per als espais naturals i, en aquest sentit, el Parc Natural de la Tinença de Benifassà els utilitza com un canal de difusió de les seues activitats, dels valors mediambientals i culturals o dels treballs realitzats al llarg de l'any.

Durant el 2017 el Parc Natural ha sigut protagonista en diversos mitjans de comunicació.

- Ràdio:

Espai dedicat al PN de la Tinença en el programa “VerdeOcreAmarillo” de **Radio Universidad Miguel Hernández**, emès el 5 d'abril.

- Premsa:

Algunes de les notícies aparegudes en premsa han sigut:

La Cova dels Rossegadors muestra el domingo sus pinturas rupestres, patrimonio de la Humanidad

La Cova dels Rossegadors ubicada en La Tinença de Benifassà (Castellón), estará abierta a las visitas este domingo, 30 de abril, para poder observar sus pinturas rupestres, consideradas Patrimonio de la humanidad por la Unesco, que representan ciervos, jabalíes, cabras y cazadores realizadas con una depurada técnica y que muestran cómo era el entorno y la forma de vida de sus pobladores.

EL BALLESTAR

la tinença organiza una ruta històrica

29/08/2017

El parque natural de la Tinença de Benifassà ha organizado para mañana, a partir de las 10.00 horas, una ruta interpretativa para descubrir el valioso patrimonio arqueológico y natural del entorno. Concretamente, visitarán el poblado ibérico de la Morrandia y los Estrets. La distancia es de 4 kilómetros y la salida del recorrido será el centro de interpretación del parque natural en el Ballestar. RD



Ca

Buscar de

B.S. SUP

202017

El til·ler de Coratxà, un símbol - Mida original - El Periódico Mediterraneo

Periódico Mediterraneo | Lunes, 5 de febrero de 2017

Mediterráneo

HISTÒRIA VIVA D'UN POBLE

El til·ler de Coratxà, un símbol

Buscant arbres emblemàtics per tal d'homenajar amb motiu del Dia de l'Arbre trobem al Parc Natural de la Tinença de Benifassà un preciós exemplar de til·ler que va ser plantat fa més de 90 anys.

CASTELLÓ 01/02/2017

Explica María José Giner que la seua tia Maria, de Cal Ros, va ser una de les alumnes que fa 90 anys, amb motiu de la celebració del Dia de l'Arbre, van plantar diversos arbres en la població de Coratxà, que forma part del municipi de la Pobla de Benifassà. De tots aquests exemplars —xops, serers, entre altres espècies— ha sobreviscut un només, el que presidia la plaça i que, com afirma Alejandro Atienza, es va traslladar des de del Barranc de l'Avellaner. A hores d'ara, no se sap amb exactitud quin d'aquos xiquets va ser el que va plantar el til·ler que actualment s'ha erigit en el símbol de tot un poble, de manera que tots ells, al llarg dels anys, es van atorgar això privilegi conformant un sentiment de comunitat que ha traspassat toia frontera.



Les xiques de pobla jugant sempre sota la protecció de la til·ler MEDITERRANEO



Un exemplar de Fa 90 anys a grup de xiquets i xiquetes van plantar diversos arbres a Coratxà. El til·ler de la plaça és l'únic que sobreviu d'aquella època. MEDITERRANEO

Imatges: exemples de notícies aparegudes en els mitjans durant 2017

Font: arxiu del PN

5.2 Programa d'Educació Ambiental

a. Projecte "Escoles al camp"

La finalitat del projecte és la de generar una consciència davant els problemes ambientals actuals i sensibilitzar de la fragilitat dels nostres ecosistemes fomentant els comportaments respectuosos i compromesos amb la conservació del patrimoni natural.

El Programa "Escoles al Camp" està dirigit a escolars de diferents nivells. En cadascun d'ells es pretén una aproximació a la naturalesa que integre els aspectes ambientals així com els culturals, socials i econòmics de les poblacions humanes, de manera que es fomenti no solament el coneixement, sinó també la sensibilització cap als problemes ambientals i l'adopció d'actituds respectuoses i compromeses amb el medi.

Durant 2017 les activitats realitzades han sigut:

- **27 i 28 d'abril**, activitats de "Botànic per un dia" i "Seguint el rastre fins al poblat ibèric" amb els alumnes de 6^è de primària del CEIP Juan Carlos I d'Almenara.

Nombre de visitants: 30

- **17 de maig**, amb els alumnes del col·legi "El Coll" de la Pobla de Benifassà vam fer una ruta fins al Ballestar, per a visitar la finca amb arbres plantats durant el projecte LIFE Renaix el Bosc. A més a més es van identificar les espècies amb pedres pintades en un taller previ.

Nombre de visitants: 13



Fotos: pedres identificatives i xarrada LIFE Renaix el Bosc
Font: arxiu del PN

- **23 de maig**, ens va visitar un grup de la Universitat per a majors de 30 anys de l'Eliana. Vam a anar al poblat ibèric de la Morranda.

Nombre de visitants: 35

- **10 d'octubre**, ruta blava del parc "Una volta per l'embassament d'Ulldecona" amb alumnes del col·legi Villa Fátima de Borriana.

Nombre de visitants: 27

a. Projecte “Créixer junts és millor (Dia de l’arbre)”

El Dia de l'Arbre se celebra a tot el món per a recordar la importància de protegir els boscos i el paper que hi juguen els arbres (absorbir CO₂, fixació de sòl, etc.). Aquest dia s'aprofita per a afermar els vincles de l'alumnat amb la naturalesa i mostrar als xiquets i xiquetes la importància de la protecció dels boscos.

El **23 de febrer** es va celebrar el Dia de l'arbre amb els alumnes del col·legi “El Coll” de La Pobla de Benifassà, plantant diverses espècies autòctones pels voltants del poble; a la font de la Caritat, font Lluny i les Eres.

Nombre de visitants: 12



Foto: plantació a La Pobla
Font: arxiu del PN

Data	Centre educatiu	Activitat	Nombre de participants
23/02/2017	CRA La Bardissa. Aulari de La Pobla	Dia de l'Arbre. Plantació	12
27/04/2017	CEIP Juan Carlos I d'Almenara	“Botànic per un dia”	25
28/04/2017	CEIP Juan Carlos I d'Almenara	“Seguint el rastre fins el poblat ibèric”	25
17/05/2017	CRA La Bardissa. Aulari de La Pobla	Ruta fins finca LIFE Renaix el bosc	13
23/05/2017	Universitat per a majors de 30 anys de l'Elia	Poblat ibèric de la Morranda	35
10/10/2017	Col·legi Villa Fátima de Borriana	Una volta per l'embassament	27
Total participants			137

Taula: activitats del programa d'Educació Ambiental durant 2017

Font: elaboració pròpia

5.3 Programa d'Interpretació del Patrimoni

a. Projecte “Pas a pas descobrim el Parc Natural”

Quan es va engegar l'Equip tècnic del Parc, en 2007, es va detectar que hi havia un gran desconeixement del territori del Parc. Si bé era un espai molt conegut per a la gent amb tradició excursionista de la província de Castelló, no ho era per a la població en general. A més, el desconeixement sobre la figura recent de Parc Natural era absolut. Es va constatar la necessitat de difondre el Parc Natural i els seus valors (biodiversitat, estat de conservació, paisatges, etc.). Així doncs, des de l'any 2007 es va començar a programar excursions interpretatives per a donar a conèixer el Parc Natural i els valors naturals que el caracteritzen,

la bellesa de la naturalesa de la Tinença i la diversitat d'ambients, a més de transmetre una actitud de respecte cap al medi natural.

La finalitat de les eixides interpretatives és veure in situ els paisatges i entendre per què tenen eixes estructures i espècies. Al mateix temps l'Equip Tècnic intenta transmetre la importància de la conservació del medi natural, ressaltar la petjada deixada per l'ésser humà en el medi i explicar la forma de vida dels antics pobladors de la Tinença.

En l'elecció dels recorreguts es prefereix que siguen itineraris circulars que no duren més de cinc hores. En aquest projecte també tenen cabuda les activitats realitzades amb visites concertades com per exemple amb associacions culturals, escoles d'estiu, universitats, etc. que s'han posat en contacte amb el Parc per a fer un itinerari de caràcter interpretatiu.

Alguns dels objectius específics d'aquest programa i al mateix temps de les activitats d'interpretació del patrimoni són:

OBJECTIUS DEL PROJECTE	Donar major divulgació a l'Espai Protegit
	Estendre la responsabilitat en la conservació del Parc
	Inculcar un comportament de respecte cap al medi natural

Taula: objectius del projecte Pas a Pas descobrim el Parc Natural

Font: elaboració pròpia

Durant el 2017, dins del Programa d'Interpretació del Patrimoni, han visitat el Parc Natural 157 persones. A continuació s'indiquen les activitats realitzades, algunes de les quals ja han sigut nomenades amb anterioritat per formar part d'alguna de les campanyes que s'han dut a terme:

- 14 d'abril. **Els til·lers de Coratxà.** Ruta organitzada juntament amb el projecte LIFE Renaix el bosc pels boscos de Coratxà.

50 participants.

- 9 d'agost. **Ruta botànica de Vallibona.** Recorregut per la ruta botànica de la localitat per a descobrir la biodiversitat de la zona.

32 participant.

- 3 de setembre. **Ruta interpretativa pel Bovalar de Castell de Cabres.** Espai molt valuós amb un interessant aprofitament històric.

27 participants.

- 30 de setembre. **Ruta del poblat ibèric i els Estrets.** Recorregut pels voltants del Ballestar.

17 participants.

-29 d'octubre. **A caminar a la Tinença!** Ruta de Fredes al Portell de l'Infern.
25 participants.

- 6 de desembre. **Ruta al cim del Turmell** per a celebrar el Dia Internacional de les Muntanyes.
6 participants.



Fotos: activitats "Els til·lers de Coratxà" i "Ruta botànica de Vallibona"

Font: arxiu del PN

b. Altres activitats

A més de les rutes interpretatives, també s'estan incorporant altres activitats que mantenint els objectius del Programa d'Interpretació enriqueixen l'oferta del Parc i atrauen un tipus de participants més variat:

- 4 de març. **Taller "Ciència i natura"** durant la prova d'escalada Maqui'n Bloc a Vallibona.
25 participants.

- 26 de març. **Taller "Ciència i natura"** durant la Fira de Rossell.
25 participants.

- 15 d'abril. **Taller dels "Reciclanimals"** en la Festa del carbó de Vallibona.
40 participants.

- 30 d'abril. **Art mil·lenari.** Visites a les pintures rupestres de la Cova dels Rossegadors organitzades juntament amb l'Oficina de Turisme de La Pobla de Benifassà.
25 participants

- 8 de juliol. **Juguem amb la natura.** Activitat d'educació ambiental a la Colònia Europa.
20 participants.



- 20 de juliol. **Juguem amb la natura.** Activitat d'educació ambiental a Fredes
12 participants.

- 29 de juliol. **Solta popular de crancs** al molí de Joaquín de Coratxà. Col·laboració amb el Centre de Conservació d'Espècies d'Aigua Dolça de la CV.

- 30 de juliol. **Juguem amb la natura.** Activitat d'educació ambiental a Bel.
35 participants.

- 7 d'agost. **Juguem amb la natura.** Activitat d'educació ambiental al Ballestar.
20 participants

- 8 d'agost. **Exposició de maquetes i xerrada sobre la Fàbrica de ferro i Sant Pere** a càrrec d'Alberto Marcoval al centre d'interpretació del Parc.
25 participants.

- 17 d'agost. **Els maquis de la Tinença.** Passeig pels carrers de la Poble de Benifassà per a conèixer la història dels maquis de la Tinença. Explicacions a càrrec de Joan Beltran.
100 participants.



Fotos: diverses activitats realitzades al Parc

Font: arxiu del PN



Data	Campanya	Activitat	Nombre de participants
26/02/2017	Dia de l'Arbre	Ruta dels Arbres Monumentals	13
04/03/2017		Taller "Ciència i natura"	25
25/03/2017	Dia de l'Aigua	Ruta pels voltants de l'embassament d'Uldecona	10
26/03/2017		Taller "Ciència i natura"	25
14/04/2017		Ruta dels til·lers de Coratxà	50
15/04/2017		Taller "Els Reciclanimals"	40
30/04/2017		Art mil·lenari. Visites a les pintures rupestres de la Cova dels Rossegadors	25
10/06/2017	Dia del Medi Ambient	"Juguem amb la natura" Activitat d'educació ambiental.	15
08/07/2017		"Juguem amb la natura" Activitat d'educació ambiental.	20
22/07/2017		"Juguem amb la natura" Activitat d'educació ambiental.	12
29/07/2017		Solta popular de crancs	35
30/07/2017		"Juguem amb la natura" Activitat d'educació ambiental.	35
07/08/2017		"Juguem amb la natura" Activitat d'educació ambiental.	20
08/08/2017		Exposició de maquetes i xarrada sobre la Fàbrica de ferro i Sant Pere	25
09/08/2017		Ruta botànica de Vallibona	32
17/08/2017		"Els maquis de la Tinença"	100
03/09/2017		Ruta interpretativa pel Bovalar de Castell de Cabres	27
23/09/2017	Patrimoni i naturalesa	Art mil·lenari. Visites a les pintures rupestres de la Cova dels Rossegadors	25
30/09/2017	Patrimoni i naturalesa	Ruta del poblat ibèric i els Estrets	17
07/10/2016	Dia de les Aus	Les aus de la Tinença: xerrada i fabricació de menjadors.	22
29/10/2016		A caminar a la Tinença! Ruta de Fredes al Portell de l'Infern.	25
11/12/2016	Dia Internacional de les Muntanyes	A caminar a la Tinença! Ruta del Turmell	6
Total activitats			22
Total participants			604

Taula: activitats incloses en els programes de Comunicació i Divulgació, i d'Interpretació del Patrimoni

Font: elaboració pròpia

5.4 Programa de Desenvolupament Socioeconòmic del Parc Natural

a. Marca Parcs Naturals de la Comunitat Valenciana

En el Parc hi ha una empresa certificada amb la marca. Es tracta de **ITINERANTUR**, que realitza interpretació del patrimoni a través de rutes guiades en els parcs naturals de la província de Castelló.



5.5 Planificació i Gestió de l'Ús Públic.

a. Programa d'Equipaments i correcció d'impactes derivats de l'Ús Públic.

Mas de Boix

Al mas de Boix durant 2017 s'han realitzat els següents treballs:

- Reconstrucció de diversos trams de murs de pedra solts.
- Reposició de baranes de fusta.
- Desbrossar bancals i voltants de les instal·lacions.



Fotos: treballs al mas de Boix

Font: arxiu del PN

Ombries de Benifassà.

A l'àrea recreativa de les Ombries de Benifassà el treball de recollida de residus va a càrrec de les brigades de Senda Verda. Per banda de les brigades del Parc Natural es realitza una revisió periòdica de neteja i condicionament de la zona.

Rutes de Parc Natural

Periòdicament es realitza una revisió de totes les rutes del Parc Natural per tal de detectar necessitats de reparació i condicionament d'estructures de pedra o fusta, així com procedint a la retirada de pedres i branques que hagen pogut caure sobre la ruta.

b. Programa de Senyalització.

Durant 2017 s'han realitzat tasques de manteniment de senyals existents i s'han col·locat algunes noves d'identificació de llocs acondicionats.

c. Programa d'atenció al visitant i rutes.

- Actuacions realitzades en 2017 amb els Punts d'Informació Col·laboradors (PIC) dels Parcs Naturals de la Comunitat Valenciana

Durant 2017 s'han repartit fullets informatius del Parc Natural als PICs perquè puguen repartir entre els turistes.

Es manté contacte amb els PICs perquè difonguen les activitats obertes al públic que s'organitzen des del Parc.

Les Tourist-Info acreditades en el Parc Natural de la Tinença de Benifassà són: Oficina de Turisme de Morella, Oficina de Turisme de Sant Mateu, Oficina de Turisme de Vilafranca, Oficina de Turisme de Vinaròs, Oficina de Turisme Traiguera, Oficina de Turisme de Tírig i Oficina de Turisme Tinença de Benifassà.

- **Caracterització del visitant**

Al llarg del 2017 s'han comptabilitzat **5.412 visitants**. Caldria afegir tots aquells que vénen al Parc per lliure i dels quals no es té constància.

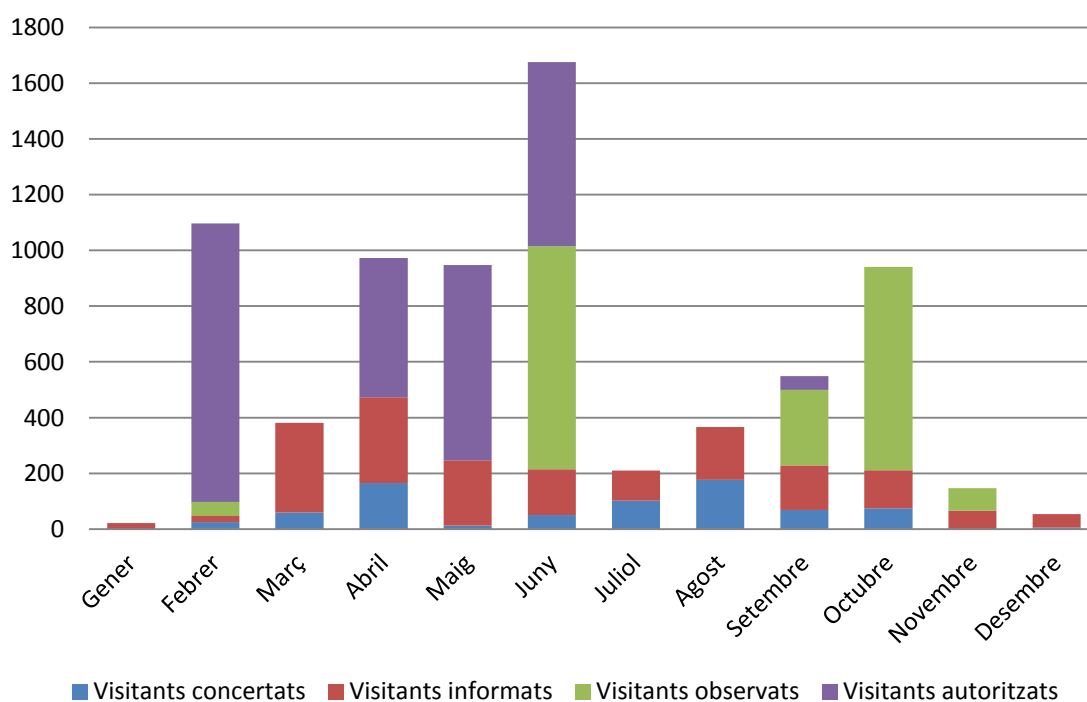
Els tipus de visites registrats són:

- Visites informades: s'atenen en el Centre d'Interpretació situat en El Bellestar i en les fires i diferents activitats en les quals es participa. Les consultes més freqüents són sobre el Parc Natural i els seus valors (rutes a peu, pobles per a visitar, llocs d'interès, fauna...)

- Visites concertades: es registren els visitants que participen en les diferents activitats que organitza el Parc Natural, rutes interpretatives, jornades específiques i altres activitats destinades a la difusió dels valors de l'espai i a l'augment del coneixement de la comarca per part de la població.

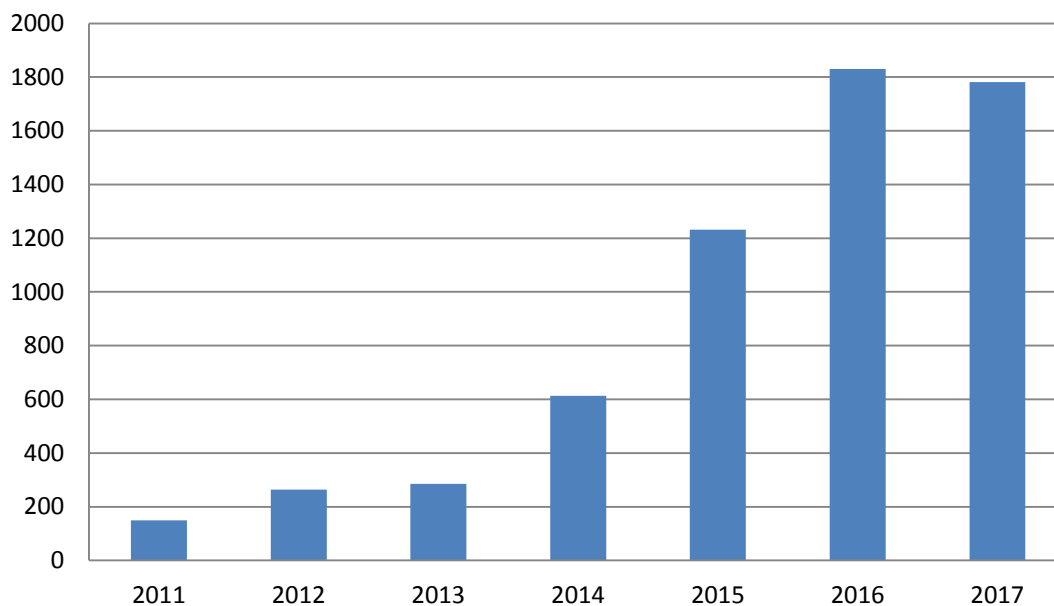
- Visites autoritzades: activitats esportives i culturals que es realitzen en el Parc i que necessiten autorització.

- Visites observades: són aquelles que no passen pel Centre d'Informació del Parc ni participen en cap activitat programada, però que s'han observat utilitzant un ús públic del Parc, per exemple, senderistes en una ruta oficial. Amb l'anàlisi d'aqueixos registres s'aspira a adquirir un millor coneixement de l'usuari i les seues necessitats d'atenció.



Gràfic: evolució dels visitants en 2017
Font: elaborat pel PN amb dades pròpies

Cal destacar que després de diversos anys d'increment del nombre de visitants informats, en 2017 la xifra s'ha estabilitzat.



Gràfic: evolució dels visitants informats 2011-2017

Font: elaborat pel PN amb dades pròpies

El nombre de visitants informats ha sigut **1.781**. Dels quals, 1.431 han passat pel Centre d'Interpretació del Parc.

6. DIRECCIÓ I ORGANITZACIÓ GENERAL

6.1. Gestió administrativa en l'àmbit del PORN

6.2. Relacions i col·laboracions amb diferents organismes

6.3 Expedients administratius

6.1. Gestió administrativa en l'àmbit del P.O.R.N.

- Suport als propietaris de terrenys inclosos en el Parc Natural de la Tinença de Benifassà.
- Suport a la població local quan així ho demane en la sol·licitud de subvencions, assessorament sobre normativa, etc.
- Gestions per a inclusió voluntària de nous terrenys en el Parc.
- Atenció i formació d'alumnes en practiques.
- Revisió dels documents d'ordenació i identificació de possibles millores.

6.2. Relacions i col·laboracions amb diferents organismes

a) Conselleria d'Agricultura, Medi Ambient, Canvi Climàtic i Desenvolupament Rural

- Centre d'Investigació i Experimentació Forestal de la CV: Catàleg d'Arbres Monumentals.

b) Col·laboradors en les activitats concertades realitzades al Parc

- Centre d'Investigació i Experimentació Forestal de la CV: Projecte LIFE Renaix el Bosc.
- Centre de Conservació d'Espècies d'Aigua Dolça de la CV.
- Oficina de Turisme de La Pobla de Benifassà.
- Ajuntaments dels municipis del Parc.
- Associació per la Recuperació de la Tinença.
- Associacions de veïns de les poblacions del Parc.
- Alberto Marcoval.
- Joan Beltran.

c) Altres

- **Projecte LIFE Trivers.** Estudi dels rius temporals mediterranis.
- **Universitat de València:** tesi doctoral "La participació escolar i la gestió ambiental"
- **Universitat Jaume I:** treball fi de grau sobre l'activitat turística al Parc Natural de la Tinença.

6.3. Expedients administratius

La gestió per banda del director-conservador comporta entre altres les següents tasques:

- Atenció, informació i col·laboració amb els diferents agents del territori: Ajuntaments, entitats, empreses, particulars, etc; i amb altres organismes oficials (Confederació Hidrogràfica del Xúquer, Diputació de Castelló, Conselleries, Agents Mediambientals, brigades Natura 2000 i, diferents departaments de la CAMACCDV, etc).

- Organització i coordinació del treball de les tasques encomanades a l'equip de difusió i educació ambiental del Parc.

- Organització, coordinació i supervisió dels treballs que realitzen les brigades del Parc Natural.

- Manteniment i coordinació dels serveis de les instal·lacions del Parc Natural (telefonía, electricitat, informàtica, neteja, etc).

- Redacció d'informes respecte a les directrius del PORN i de la Xarxa Natura 2000, sobre aquelles actuacions que tinguen com a àmbit territorial l'inclòs al PORN.

Aquest últim aspecte representa una part important del treball del director-conservador. Els informes es realitzen normalment a petició dels òrgans substantius de la Conselleria, la Direcció Territorial de Castelló i, la Direcció General de Medi Natural i d'Avaluació Ambiental.

En una aproximació quantitativa es pot dir que el nombre d'expedients realitzats al Parc Natural de la Tinença representen vora el 40% del total d'informes elaborats pel director-conservador (que fa també fa les funcions de tècnic responsable del Parc Natural de Penyagolosa), i que entre 2016 i 2017 s'ha produït un increment del nombre d'expedients del 15%.

7. FORMACIÓ

7.1. Formació interna

7.2. Altres



7.1 Formació interna

En aquest apartat s'agrupen les jornades que des de la Conselleria o des de VAERSA es promouen oferint formació especialitzada als equips de treball per a exercir la seua tasca dins dels espais protegits.

"Més que paraules: Percepció del canvi climàtic i com comunicar-ho en Parcs Naturals"

Curs impartit pel CEACV de Sagunt del 3 al 16 de juliol.

Assisteix el guia mediambiental.

Curs d'obra

Impartit del 27 al 30 de març d'abril en les instal·lacions del PN del Desert de les Palmes.

Assisteixen els integrants de les dues brigades de manteniment i conservació.

7.2 Altres

Jornada, taller i eixida de camp organitzada pel **projecte LIFE Trivers** sobre rius temporals mediterrànics.

28 d'octubre a La Sénia.

Assisteix el guia mediambiental.

8. RESUM ECONÒMIC

8.1 Inversions 2017



8.1 Inversions 2017

BRIGADES PN	Base	% Coord.	Subtotal	Impost 4%	Suma	Materials	Total
	179.955,33	3.498,18	183.453,51	73.38,14	190.791,65	10.260,09	201.051,74
MONITORS			Reforç+vacances	Subtotal	Impost 4%		
	26.767,89	6.872,57	1.640,42	35.280,88	1.411,24		36.692,12
TOTAL 2017							237.743,86
TOTAL 2016							242.664,11
% Increment							-2,07%

Taula: inversions al Parc Natural durant 2017.

Font: elaboració pròpia.

Nota: només s'inclouen les inversions concretes realitzades pel Servei d'Espais Naturals Protegits. Altres inversions han sigut realitzades pel Servei de Vida Silvestre (microrreserves i CRF Forn del Vidre), Serveis Territorials de Castelló (Senda Verda, Plagues, Viver Forestal), projecte LIFE- Renaix el Bosc, etc.

ANNEX 1: RESUM D'ACTUACIONS DE LES BRIGADES DEL PN



ANNEX 1: RESUM D'ACTUACIONS DE LES BRIGADES DEL PN

TIPUS ACTUACIÓ	DETALL	%	TOTAL
Patrimoni cultural	Murs de pedra seca	3,2	6,0
	Neveres, forns de calç, povets, etc	2,8	
Biodiversitat	Eliminació espècies exòtiques	4,6	13,2
	Adequació de fonts	5,2	
	Col·laboració Natura 2000, Forn Vidre, etc	3,4	
Senders i rutes	Rutes oficials (groga, roja, verda, GR7, etc)	6,8	35,2
	Ruta circular àmbit PORN	11,4	
	Senda corral de l'Obaga	8,0	
	Altres (Teuleria Bellestar, etc)	9,0	
Prevenió d'incendis	Manteniment tallafocs (Portell, Pantà, etc)	6,8	20,5
	Tallafoc de l'Esquetxe	13,7	
Infraestructures	Pistes, arbres caiguts nevades, vent, etc	8,2	12,8
	Masos (Boix, Tenalla, etc)	4,6	
Manteniment	Maquinària, instal·lacions, vehicles, etc.	12,3	12,3
TOTAL			100,0

Nota: els percentatges es refereixen al conjunt de jornades de treball realitzades durant 2017.